

UNIVERSITA KARLOVA V PRAZE
Právnická fakulta
Katedra práva životního prostředí

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní regulace nakládání s obaly a odpady z obalů

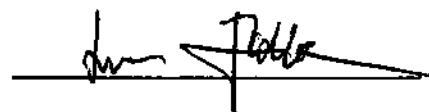
Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Michal Sobotka, Ph.D.

Ivan Fidler
5. ročník
Nušlova 2294/53
158 00 Praha 5

Praha 2007

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem v ní vyznačil všechny prameny, z nichž jsem čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ivan Fidler', written over a horizontal line.

Ivan Fidler

V Praze dne 5. srpna 2007

OBSAH

1. Úvod.....	5
2. Obecný výklad.....	7
3. Úprava v zahraničí.....	10
3.1 Evropská komunitární úprava.....	10
3.2 Rozsudek Dánské lahve.....	11
3.3 Aplikace směrnice.....	13
4. Úprava v České republice.....	14
4.1 Historický vývoj právní úpravy.....	14
4.2 Platné principy práva životního prostředí.....	15
4.3 Legislativní rámec obalové problematiky.....	16
4.4 Zákon o obalech.....	17
4.4.1 Úvod.....	17
4.4.2 Klíčové pojmy.....	19
4.4.3 Povinnosti při nakládání s obaly a odpady z obalů.....	22
4.4.4 Zpětný odběr.....	24
4.4.5 Autorizovaná obalová společnost EKO-KOM.....	29
4.4.6 PRO EUROPE a Zelený bod.....	36
5. Systémy jednotlivých evropských zemí.....	37
5.1 Úvod.....	37
5.2 Dánsko.....	37
5.3 Německo.....	41
5.4 Rakousko.....	47
6. Nápojové obaly.....	51
6.1 Systémy sběru PET lahví.....	51
6.2 Zálohování jednocestných obalů v ČR.....	56
6.2.1 Úvod.....	56
6.2.2 Ekologické aspekty jednotlivých druhů obalů.....	57
6.2.3 Historický vývoj.....	57
6.2.4 Současná situace.....	58
6.2.5 Legislativní změny v případě zavedení záloh.....	58
6.2.6 Předpoklady efektivního fungování systému záloh.....	60
6.2.7 Možné dopady zavedení systému záloh.....	60
7. Závěr.....	62
8. Literatura.....	68
9. Příloha.....	69

1. ÚVOD

Již v dobách dávno minulých muselo lidstvo řešit způsoby odstranění nejrůznějších vyprodukovaných odpadů. Většinou se tak dělo prostým odložením do životního prostředí v bezprostředním okolí lidských sídel bez sebemenší dlouhodobější a promyšlené koncepce. Prioritou bylo pouze zbavit se odpadu co nejjednodušším způsobem. Postupem času, v souvislosti s nárůstem světové populace se zátěž životního prostředí odpady znásobila a začala ohrožovat jak přírodu samotnou, tak i obyvatelstvo z hledisek hygienických a zdravotních. V moderní éře jsme proto svědky kvalitativního zlepšení hospodaření s odpady – je vybudována síť odkladišť odpadu, ten je poté organizovaně a pravidelně svážen a ukládán na zabezpečené skládky, případně likvidován spálením. Vývoj však šel v posledních desetiletích ještě dál – člověk si začal uvědomovat hodnotu odpadu jako suroviny schopné dalšího využití. Postupně tak stoupá podíl odpadů, které jsou druhotně využity jako vstupní surovina do výroby, čímž se snižuje jejich množství a také celková zátěž životního prostředí.

V souvislosti s tím je nesmírně důležitá právní úprava nakládání s obalovými odpady. Ty tvoří 30-50% veškerého komunálního odpadu v západní Evropě a jsou tak velmi významnou kategorií odpadů.¹ Z tohoto důvodu je jim věnována zvláštní pozornost komunitárních i českých zákonodárců a právo vyčleňuje obalové odpady z obecné úpravy nakládání s odpady. Právě specifickým aspektům této speciální právní úpravy jsou věnovány následující řádky mé diplomové práce.

Ta se zaměřuje především na systémy zpětného odběru obalových odpadů a jejich právní úpravu. Pozornost je věnována i mezinárodnímu srovnání legislativy týkající se obalové problematiky zejména srovnání české právní úpravy s vybranými státy Evropské unie. Stručně je pojednáno i o evropské komunitární úpravě, která je společným východiskem pro národní úpravy jednotlivých členských zemí.

Diplomová práce vychází z hypotézy, že obalová problematika, konkrétně systémy zpětného odběru obalových odpadů a recyklační cíle jsou společným institutem všech států Evropské unie, to je dáno celoevropskou platností směrnice o obalech. Každá ze zemí si ovšem může

---

¹ Damohorský, Drobník a kol.: *Právo životního prostředí*, C.H.Beck, 2003, str. 368

zvolit vlastní způsob kroků, vedoucích k dosažení stanovených cílů. Systém zpětného odběru zavedený v České republice je do značné míry podobný systémům v některých ostatních zemích. Jako právní úprava relativně nová však podléhá změnám, které si vyžádala prvotní nekoncepční řešení. Cílem této práce je tedy popsat podstatu obalové problematiky, její stručný vývoj a pojetí jak na úrovni komunitární, tak i národní. Na příkladu několika evropských států bude pojednáno o jednotlivých přístupech k naplnění cílů především pokud jde o systémy zpětného odběru obalových odpadů a plnění recyklačních cílů.

V druhé části této práce je analyzována situace v České republice, její stručná historie a právní vývoj. Pozornost je věnována i jednotlivým aspektům zálohového systému a případným dopadům jeho zamýšleného zavedení. Výše uvedené důvody, zajímavost a aktuálnost dané problematiky byly jedním z hlavních motivů pro výběr celospolečensky významného tématu „*Právní regulace nakládání s obaly a odpady z obalů*“ pro tuto diplomovou práci.

Cílem práce je zmapovat situaci v oblasti nakládání s obaly, tedy především definovat základní pojmy a dále zhodnotit současnou situaci v České republice, jakož i srovnat tento stav v širších mezinárodních souvislostech. Zjištění a vlastní názory na danou problematiku, včetně analýzy možných směrů budoucího vývoje této oblasti, jsou následně shrnuty v závěrečných kapitolách.

Jako informační zdroje jsou v práci používány publikace o právu životního prostředí obecně, obalech, odpadech, dále také pravidelně vycházející odborné časopisy a internetové zdroje.

Z hlediska obsahu diplomová práce vychází ze struktury definované výše uvedeným cílem. Po úvodu a obecném výkladu následující třetí část podává výklad obalové problematiky v zahraničí. Pojednává o evropské komunitární úpravě včetně související judikatury, a aplikaci obalové směrnice. Stěžejní je pak část čtvrtá, pojednávající o právním rámci nakládání s obaly a obalovými odpady u nás. Stručně je zde popsán historický vývoj problematiky v kontextu celého práva životního prostředí a jeho vztah k platné právní úpravě, zmíněny jsou i související základní principy. Podrobná analýza současného zákona o obalech je podána se zvláštním zřetelem k institutu zpětného odběru obalů a obalových odpadů a popisem fungování autorizované obalové společnosti EKO-KOM. Pátá část práce předkládá detailní přehled o fungování systémů nakládání s obaly v některých evropských zemích. Část

šestá je věnována nápojovým obalům. Z tohoto významného segmentu obalů je kladen důraz především na plastové jednocestné obaly a ekologické a ekonomické aspekty jejich užívání. Systém zálohování jednocestných obalů je zde analyzován z legislativního úhlu pohledu, včetně právních a jiných dopadů jeho případného zavedení v České republice. Poslední, sedmou část tvoří závěr, který je věnován především vlastním názorům, doporučením i celkovému shrnutí dané problematiky. Součástí práce je i seznam použité literatury a příloha.

2. OBECNÝ VÝKLAD

Změny životního stylu moderní společnosti se nutně odrážejí ve všech odvětvích, oblast obalů nevyjímaje. Rapidní nárůst jednočlenných domácností je trendem, který produkci obalů ovlivňuje nejvíce. Ve Spojeném království výsledky studie organizace INCPEN ukázaly, že samostatně žijící osoba vyprodukuje v průměru 11kg obalových odpadů týdně zatímco osoba žijící ve čtyřčlenné domácnosti pouze okolo 4kg týdně.² Jiná britská studie odhaduje, že v roce 2010 bude 40% populace žít v jednočlenných domácnostech.³ Je tedy nesporné, že již dnes velmi vysoká ekologická zátěž tedy v budoucnu dále poroste. Spotřebitelé vyhledávají pro sebe vhodnější menší balení zboží, což nutně vede k nárůstu produkce obalů.

Obal je však nezbytným, zvláště pokud jde o jídlo. Chrání výrobek před zničením a pomáhá zachovat jeho vlastnosti. V rozvojových zemích je více než polovina jídla zkažena vlivem špatného balení, což představuje značné ekonomické i ekologické ztráty. V rozvinutých státech se toto číslo pohybuje jen okolo dvou procent.⁴ Obal však není jen ochranou výrobku. Slouží také jako nositel informací pro spotřebitele, ať už jde o údaje trvanlivosti, způsobu použití, složení atd. Uvedení většiny těchto údajů je vyžadováno zákonem a tvoří tak určitý limit omezování objemu obalu. Nezanedbatelnou úlohou obalu je dnes i jeho funkce jako marketingového nástroje - obal prodává zboží. Neustálé inovace, změny tvarů, barev, použitých materiálů s cílem jasně se odlišit od produktů konkurenčních jsou zbraní výrobce

---

² www.incpen.org

³ Economic & Social Research Council, Report "Britain towards 2010", www.esrc.ac.uk

⁴ Effective Packaging – Effective Prevention, PRO EUROPE, 2004 , str. 6

v boji o zákazníka. Velmi často jsou však používány bez ohledu na to, že jen zvětšují zátěž životního prostředí zbytečně a nevhodně nadužívanými obalovými materiály.

Na tuto problematiku ale nelze nahlížet pouze zjednodušeně – čím méně obalů se použije, tím lépe pro přírodu – to neplatí vždy. Je třeba komplexně analyzovat celý životní cyklus obalu. Musí se vzít v úvahu jeho materiál, náročnost jeho výroby, ekologičnost zdrojů odkud pochází. Také doprava obalů od jejich výrobců k plničům hraje nezanedbatelnou roli - například švédská společnost Tetra Pak dodává své nápojové kartony navinuté na válcích, které jsou teprve v plnicím závodě odděleny, naplněny a uzavřeny. Nižší objem při přepravě snižuje spotřebu paliva a tím snižuje i emise CO₂ v ovzduší.⁵

Studie švédské organizace Packforsk⁶ upozorňuje, že v rámci komplexního přístupu při posuzování ekologické zátěže obalů je třeba brát v potaz i výrobek, pro něhož je obal určen. Srovnávala ekologickou zátěž balení mléka do různých kartonů. V případě velkých kartonů se mnohdy stávalo, že se zbytky mléka zkazily protože ho spotřebitelé nestačili včas zkonzumovat a docházelo tak ke ztrátám energie vložené do produkce mléka. Malé kartony vykazovaly sice malé ztráty mléka, ale za cenu vyšších energetických nákladů na jejich výrobu. Na první pohled překvapivý výsledek je však zcela logický: konstatuje, že balení mléka do kartonů menšího objemu sice znamená větší výdaje energie nutné k vyrobení kartonů, avšak energetické ztráty v podobě zkaženého mléka situaci převrací a celkově je energeticky nejlepší poměrné zastoupení obou typů obalů.⁷

Další studie organizace Packforsk⁸ dokazuje, že užití obalu nadměrného může být v určitých případech ekologicky přínosnější než opak. Pokud je výrobek zabalen nevhodným obalem tak hrozí znehodnocení obsahu, což znamená jak ztrátu energie vložené do výroby daného produktu stejně tak jako obalu. V součtu to potom znamená vyšší nároky na životní prostředí, než jen prosté nadužívání obalu. Ekologicky zdánlivě příznivější obal má nakonec celkově horší vliv na životní prostředí.

---

⁵ www.tetrapak.com

⁶ Packforsk, Report: "Packaging – A Tool for the Prevention of Environmental Impact", 2000 · www.packforsk.se

⁷ www.packforsk.se

⁸ Packforsk, Report No. 194, June 2000 · www.packforsk.se

Mnohdy je to spíše výhodnost ekonomická, co nutí firmy k inovacím ve výrobě, avšak ekologický pokrok s ní velice úzce souvisí. Nadnárodní potravinářská skupina Danone ve svých závodech v Belgii, Španělsku a Polsku zavedla výrobu obalů na nápoj Actimel přímo vedle závodu, kde se tento nápoj plní.⁹ V České republice je tento trend také na vzestupu, mnohé hypermarkety mají své vlastní řeznictví nebo pekárny. Řetězec, kterým obal na uvedené výrobky musí projít je tak kratší a ušetřené náklady především na dopravě se příznivě projevují i na životním prostředí.

Důležitý je důraz kladený na optimalizaci a především zmenšování objemů používaných obalů. Příkladem jsou poplatky odváděné autorizovaným obalovým společenstvem v systému „Zeleného bodu“ jsou vypočítávány podle celkové váhy všech obalů, které daný výrobce uvedl na trh. V zájmu výrobců samých tedy je snižovat váhu materiálů používaných při jejich výrobě. Příkladem je průměrná váha 1,5l plastové lahve minerální vody ve Francii – v roce 2000 činila 36,4g zatímco v roce 2005 již jen 33g.¹⁰ Na první pohled se to jeví zanedbatelným, avšak vezmeme-li v úvahu množství ušetřených vstupních materiálů a snížení nákladů na přepravu celkový ekologický přínos bude jistě velmi pozitivní. Nutno ovšem dodat, že konkrétně u plastových lahví je váha pouze jedním aspektem. Plastové lahve jsou lehké a jejich kvantifikace dle váhy mnohdy neodpovídá realitě – jejich objem je poměrně velký a při skládkování je toto rozhodujícím faktorem. Metoda vypočítávání poplatků dle váhy má tedy své slabiny a konkrétně v případě PET lahví není v souladu s jejich celkovým dopadem na životní prostředí. Bohužel, stejný způsob účtování poplatků je použit i v České republice.

Systém odpovědnosti výrobce se pozitivně odráží na životním prostředí – díky motivačně nastaveným poplatkům za vyprodukované obalové odpady dochází k internalizaci nákladů na jejich ekologickou likvidaci, zároveň se však více obalů recykluje v důsledku zavedení sítě odkládacích míst pro sběr tříděného odpadu obyvatelstvem.

Poplatky podle množství obalů uvedených na trh jsou praktickou ukázkou základního principu ochrany životního prostředí, principu prevence. Vybízí totiž výrobce ke snižování objemu používaných obalů a nacházení alternativních způsobů balení zboží. V praxi se to

---

⁹ DANONE Group · www.danone.com

¹⁰ Uniformity in diversity 2006/2007, PRO EUROPE, 2006, str. 7

projevuje jak postupným snižováním hmotnosti obalu, tak i druhem materiálů používaných pro jeho výrobu. Zvyšuje se podíl recyklovaných vstupů do jejich výroby a trhy s druhotnými surovinami tak nabývají stále většího významu. Celkové povědomí o použitém obalu se mění – dnes je vnímán spíše jako druhotná surovina než jen jako pouhý nepotřebný a dále nepoužitelný odpad.

3. ÚPRAVA V ZAHRANIČÍ

3.1 EVROPSKÁ KOMUNITÁRNÍ ÚPRAVA

První normou Evropských společenství týkající se obalů byla před více než dvaceti lety směrnice týkající se obalů tekutin pro lidskou spotřebu přijatá v roce 1985.¹¹ Od té doby důraz na ochranu životního prostředí velmi vzrostl a evropská komunitární legislativa v oblasti obalů není výjimkou.

Základním pilířem dnešní komunitární úpravy je směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES o obalech a obalových odpadech ze dne 20. prosince 1994. Ta je první normou společenství zabývající se obaly odděleně od ostatních odpadů, což jen dokládá vzrůstající důležitost dané problematiky. Vztahuje se na veškeré obaly, které jsou ve společenství uváděny na trh a na veškeré obalové odpady bez ohledu na jejich původce i na použitý materiál. Technicky vzato je směrnice jedním ze sekundárních pramenů práva evropských společenství, stanovící cíle, kterých musejí státy do dané doby dosáhnout. Cíle samotné jsou závazné, avšak způsob jakým jich stát nakonec dosáhne je ponechán na jeho vlastním uvážení.

Hned v preambuli směrnice jsou zmíněny dva její hlavní, a zdánlivě protichůdné cíle – „dosáhnout vysoké úrovně ochrany životního prostředí a zabezpečit fungování vnitřního trhu vyloučením překážek, které brání obchodu, a zabránit narušování a omezování hospodářské soutěže v rámci společenství.“¹² V souladu s koncepcí práva životního prostředí zakotvuje

¹¹ Směrnice 85/572/EHS ze dne 19. prosince 1985

¹² Úřední věstník Evropských společenství, L 365/10, 13/sv. 13, 31.12.1994, str. 349

směrnice na čelném místě také princip prevence deklarováním, že „nejlepším způsobem, jak přecházet vzniku obalového odpadu, je omezit celkový objem obalů.“¹³ Princip prevence následují další hlavní zásady vyjmenované v článku 1, kterými jsou opakované používání obalů, recyklace a další formy využití odpadu z obalů. Tímto by se mělo snížit množství odpadů určených ke konečnému odstranění. V článku 3 směrnice jsou uvedeny definice stěžejních pojmů souvisejících s obaly a následným využitím odpadů z nich pocházejících. Článek 6 určuje minimální požadavky na recyklaci obalů a časový limit k jejich dosažení. Velmi důležitý je článek 7, udávající kritéria, která musí státy dodržet při plnění cílů směrnice zajištěním systémů pro zpětný odběr obalů a obalových odpadů a systémů pro využití sebraných obalových odpadů. Vše musí být v souladu se smlouvou o založení ES provedeno bez diskriminování dovážených výrobků tak, aby nedošlo k narušení hospodářské soutěže a vnitřního trhu. Dalším požadavkem směrnice je stanovení nejvyšší přípustné koncentrace vybraných těžkých kovů v obalech a úprava značení pro účely identifikace a klasifikace. Členskými státy bylo směrnici také uloženo zavést harmonizované databáze, tak aby bylo možno porovnávat plnění jejích cílů. V neposlední řadě musejí státy zajistit náležité informování spotřebitelů o všech okolnostech nutných k plnění cílů vymezených směrnici. Pouze obaly splňující všechna kritéria směrnice smějí být uváděny na trh. Tato kritéria předvídaná v článku 10 byla v červnu 2000 konkretizována šesti normami Evropského normalizačního institutu.

3.2 ROZSUDEK DÁNSKÉ LAHVE

Nutnost souladu dvou základních cílů směrnice – ochrany životního prostředí a zabezpečení fungování vnitřního trhu společenství – ilustruje rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci tzv. Dánských lahví.¹⁴

Zhruba v polovině 70. let minulého století se v Dánsku začal hroutit dlouhodobě fungující systém vratných pivních a nápojových lahví, protože výrobci zavedli mnoho nových typů lahví, které již nebylo možno vrátit u libovolného prodejce, ale pouze v místě nákupu. Spolu

---

¹³ Úřední věstník Evropských společenství, L 365/10, 13/sv. 13, 31.12.1994, str. 349

¹⁴ Judgment of the Court of 20 September 1988. - Commission of the European Communities v Kingdom of Denmark. - Free movement of goods - Containers for beer and soft drinks. - Case 302/86, European Court reports 1988 Page 04607, n 61986J0302

s rozmachem plnění nápojů do nevratných plechovek se to odrazilo v nižším výkupu lahví a podíl znovu použitelných obalů na trhu citelně poklesl.

Ve snaze zabránit kolapsu systému zavedla vláda roce 1978 zákaz plnění nápojů do obalů z kovu a plastu. V roce 1981 vydala dánská vláda nařízení, povolující pouze sklo jako materiál pro nápojové lahve, které musely být navíc všechny znovu použitelné. Jejich počet vláda s odvoláním na finanční efektivitu systému omezila na 30 různých druhů, které po povolení Národního úřadu ochrany životního prostředí mohly být používány.

Po spuštění tohoto systému podporovaného i dánským průmyslem si zahraniční výrobci zejména z Německa začali stěžovat, že jim takto zvýšené finanční náklady brání ve vstupu na dánský trh a dožadovali se změn. Dánská vláda na to v roce 1984 reagovala a povolila dovoz nápojů v neschválených lahvích v maximálním množství 3000 hektolitrů na každého výrobce ročně. Zahraniční výrobci však dále namítali, že tato opatření mají ve skutečnosti za cíl chránit dánské výrobce nápojů a pivovary před zahraniční konkurencí, což je neslučitelné se smlouvou o ES. Po krachu další série jednání podala EK na Dánsko žalobu u ESD, aby rozhodl jestli země zavedla tato opatření právoplatně či ne.

Dle článku 30 smlouvy o ES jsou zakázány jakákoli kvantitativní omezení dovozu mezi členskými státy, protože brání volnému pohybu zboží. Na základě rozsudku ESD v případě Cassis de Dijon jsou však možné výjimky z tohoto pravidla za předpokladu dodržení následujícího:

1. neexistuje žádné pravidlo ES, které by upravovalo obchodování s danou komoditou
2. opatření se vztahuje jak na dovezené tak i domácí zboží s vyloučením jakékoli diskriminace
3. opatření splňuje obecné nároky, kladené evropským komunitárním právem
4. opatření je zavedeno pouze v rozsahu nezbytném s ohledem na jeho cíle

Podle ESD je opatření dánské vlády s ohledem na výše uvedené body následující:

1. splňuje, protože neexistuje žádné pravidlo ES upravující dovozy lahví
2. splňuje, protože opatření se vztahuje jak na domácí dánské tak i dovezené výrobky Dánsko tak dodrželo princip rovnosti.
3. splňuje, Dánsko daným opatřením v souladu se smlouvou o ES zajišťuje vysokou úroveň ochrany životního prostředí, což je jeden z cílů ES

4. princip proporcionality nebyl dodržen – ESD uvedl:
  - a) rozhodnutí vlády, že všechny nápojové lahve musí být vratné je v pořádku a v souladu s principem znečišťovatel platí
  - b) podmínka, že neschválené typy lahví mohou být dováženy pouze v objemu 3000 hektolitrů ročně je v rozporu s principem proporcionality – dle ESD je toto kvantitativní omezení nadbytečné protože systém vracení neschválených lahví je také v souladu s cílem vysoké ochrany životního prostředí

Závěrem ESD konstatuje, že stanovením kvantitativního omezení dovozu neschválených typů lahví byl porušen článek 30 smlouvy o ES. Z rozsudku vyplývá, že ESD si je vědom důležitosti ochrany ŽP protože dánský systém nechal v platnosti prakticky nedotčený. Zároveň se dá ale říci, že odmítnutím omezení upřednostnil ekonomické zájmy dovozců před ochranou životního prostředí. Zdá se že soud uznává, že členské státy musí nějakým způsobem řešit ochranu ŽP. Otázkou však zůstává konkrétnější určení míry ohrožení životního prostředí, v důsledku kterého by členskému státu bylo povoleno zavést určitá opatření i přes porušení článku 30 smlouvy ES. Je pravděpodobné, že se v budoucí judikatuře k tomuto tématu ESD nějakým způsobem vysloví.

3.3 APLIKACE SMĚRNICE

Směrnice 94/62/ES v článku 6 určuje požadavky kladené na členské státy stanovením cílů využití a recyklace obalových materiálů a odpadů. Článek 7 pak po státech požaduje, aby k plnění těchto cílů zajistily vytvoření systémů zpětného odběru, sběru a využití. Požadavek článku 7 aby se tyto systémy vztahovaly na dovážené výrobky za nediskriminačních podmínek a aby „*nezpůsobovaly překážky obchodu nebo narušování hospodářské soutěže*“¹⁵ je detailněji analyzován v souvislosti s případem tzv. Dánských láhví zmíněným výše.

Směrnice 94/62/ES tedy uložila povinnost zpětného odběru společnostem obaly vyrábějícím nebo uvádějícím na trh. Zároveň však stanovila kvóty pro využití a recyklaci členskými státy. Cíle recyklace, které měly státy dosáhnout byly později aktualizovány a podstatně navýšeny směrnicí 2004/12/ES.¹⁶ Další změnu přinesla směrnice 2005/20/ES,¹⁷ která umožnila novým členským státům EU přijatým v roce 2004 určitý časový odklad v plnění

¹⁵ Úřední věstník Evropských společenství, L 365/10, 13/sv. 13, 31.12.1994, str. 353

¹⁶ Úřední věstník Evropských společenství, L 47, 18.2.2004, str. 26-32

¹⁷ Úřední věstník Evropských společenství, L 70, 16.3.2005, str. 17-18

recyklačních cílů, pro Českou republiku byl stanoven nejzazší termín splnění recyklačních kvót dnem 31.12.2012.

Při transpozici směrnice 94/62/ES zvolila většina členských států odpovědnost výrobce jako způsob zajištění sběru obalových odpadů. Tato metoda je důležitým nástrojem ochrany životního prostředí a v právu ES byla s úspěchem použita například také ve směrnici 2002/96/ES¹⁸ o odpadních elektrických a elektronických zařízeních.

4. ÚPRAVA V ČESKÉ REPUBLICĚ

4.1 HISTORICKÝ VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Historie naší právní úpravy nakládání s obaly je, stejně jako vývoj celého práva životního prostředí, krátká a oproti zemím západní Evropy značně zpožděná, což je dáno vývojem v poválečném Československu. Prakticky až do politických změn po roce 1989 bylo povědomí o nutnosti ochrany životního prostředí obecně nízké a legislativní úprava tomu odpovídala, ekologické otázky byly řešeny především z hlediska ochrany zdraví obyvatelstva v zákoně č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu. Počátkem devadesátých let přistoupila ČSFR a později ČR k mezinárodním úmluvám na ochranu životního prostředí a vydáním zákona č. 17/1992 Sb., o ochraně životního prostředí začaly práce na zákonech upravující jednotlivé složky životního prostředí. Nakládání s obaly bylo řešeno v rámci zákona o odpadech č. 238/1991 Sb., později nahrazeného zákonem č. 125/1997 Sb. Potřeba harmonizace legislativy v souvislosti s plánovaným vstupem naší země do Evropské unie si vyžádala právní změny, které vyústily v přijetí nového zákona o odpadech č. 185/2001 Sb., který již neobsahoval úpravu nakládání s obaly. Ta je od nabytí účinnosti zákona č. 477/2001 Sb., o obalech řešena již touto speciální úpravou. Vstupem ČR do Evropské unie dne 1.5.2004 je u nás v plném rozsahu platná též komunitární úprava, reprezentovaná hlavně směrnicí 94/62/EC o obalech a obalových odpadech, jíž český obalový zákon transponuje do našeho právního řádu.

---

¹⁸ Úřední věstník Evropských společenství, L 37, 13.2.2003, str. 24-39

Systémově je problematika obalů a odpadů z obalů řazena do zvláštní části práva životního prostředí jako ochrana před zdroji ohrožení životního prostředí. Kromě obalů sem patří například chemické látky, hluk a vibrace nebo některé druhy záření.

4.2 PLATNÉ PRINCIPY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Na úseku nakládání s obaly a obalovými odpady se uplatňuje několik základních principů ochrany životního prostředí. Zákon o ochraně životního prostředí definuje pojem ochrany životního prostředí mj. jako „činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí“.¹⁹

A právě tento princip, **princip prevence**, je úhelným kamenem úpravy na úseku hospodaření s obaly - ukazuje se jako velmi důležité ještě ve stádiu výroby ovlivňovat vlastnosti obalů. „Účelem zákona je chránit životní prostředí předcházením vzniku odpadů z obalů, a to zejména snižováním hmotnosti, objemu, škodlivosti obalů a chemických látek (dále jen „látky“) v těchto obalech obsažených v souladu s právem Evropských společenství.“²⁰ Vlastnosti obalů jsou určující nejen pro jejich pozdější případné zpracování, nýbrž se odrážejí i ve výsledném množství, které je celkově populací vyprodukováno. Jinými slovy: čím složitější struktura obalu, tím nákladnější je jeho zpracování před využitím jako druhotné suroviny a logicky čím větší obal, tím více následného odpadu. V ideální situaci by výrobci dbali na to, aby byl obal pokud možno co nejmenší a nejlépe ekologicky opětovně využitelný. Avšak z několika důvodů je realita tomuto mnohdy vzdálena. Obal výrobku dnes neslouží jen k jeho ochraně, je také nástrojem marketingu výrobce, jehož úkolem je upoutat spotřebitelovu pozornost a zvýšit obrát tak zboží. Požadavek na co nejmenší možnou velikost a ekologicky šetrné složení obalu bývají s tímto v rozporu a jsou proto výrobci bohužel někdy opomíjeni. Vznik odpadů z obalů nelze nikdy úplně vyloučit a proto se zákon snaží alespoň o minimalizaci jeho negativních vlivů na životní prostředí.

Tento princip je doplněn **principem odpovědnosti původce** – každý, kdo svou činností zhoršuje nebo ohrožuje životní prostředí za to musí nést odpovědnost. V ČR jsou výrobci obalů jsou za určitých podmínek povinni odvádět finanční částky autorizované obalové

¹⁹ § 9 zákona č. 17/1992 Sb., o ochraně životního prostředí

²⁰ § 1 zákona 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých dalších zákonů (zákon o obalech)

společnosti, ze kterých je posléze hrazen systém sběru obalových odpadů a jejich následná recyklace a další s ní spojené činnosti.

Dalším principem nacházejícím uplatnění v oblasti úpravy nakládání s obaly je **princip odpovědnosti státu** – stát odpovídá za celkový stav životního prostředí. Jeho odpovědností je kontrolovat náležité nakládání s odpady z obalů jak obcemi, tak i soukromými společnostmi, nedostatky sankcionovat a vyžadovat zjednání nápravy.

Posledním, avšak nezanedbatelným principem uplatňujícím se v oblasti nakládání s obaly je **princip ekonomické stimulace**. Jeho smyslem je motivace lidí k ekologickému chování – to by mělo být zároveň i ekonomicky výhodné a naopak. Tento princip je v některých zemích využíván především v oblasti dopravy například daňovým zvýhodněním úsporných automobilů. Avšak i na úseku nakládání s obaly může být využit - například zálohování jednocestných nápojových obalů v plastových PET lahvích může vést k většímu objemu recyklovaných plastových odpadů.

4.3 LEGISLATIVNÍ RÁMEC OBALOVÉ PROBLEMATIKY

Základní právní úpravou regulující nakládání s obaly a odpady z obalů je zákon číslo 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých dalších zákonů (zákon o obalech) – dále uváděn též jako ZOB. Ten byl již několikrát novelizován, a to postupně zákony č. 274/2003 Sb., č. 94/2004 Sb., č. 237/2004 Sb., č. 257/2004 Sb., č. 444/2005 Sb. a naposledy zákonem č. 66/2006 Sb.

Dále je nutné zmínit prováděcí předpisy k zákonu o obalech. Těmi jsou nařízení vlády č. 111/2002 Sb., kterým se stanoví výše zálohy pro vybrané druhy vratných zálohovaných obalů, vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 116/2002 Sb., o způsobu označování vratných zálohovaných obalů a také vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 641/2004 Sb., o rozsahu a způsobu vedení evidence obalů a ohlašování údajů z této evidence.

K souvisejícím předpisům patří především zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů (zákon o odpadech) - dále uváděn též jako ZOD. Ten je obecnou úpravou ve vztahu k zákonu o obalech. Zvláště ve vztahu k odpadům z obalů hraje zákon o odpadech prvořadou roli a obalový zákon na něj mnohde odkazuje. Před přijetím ZOB byla

problematika obalů a obalových odpadů řešena v rámci zákona o odpadech – zákony č. 238/1991 Sb. a později zákonem č. 125/1997 Sb., o odpadech. Poslední jmenovaný stanovil v §18 a §19 základní povinnosti výrobců a dovozců při nakládání s obaly. Předepsal povinnost označování obalů a závazně upravil podíl využívání použitých a podíl povinně recyklovatelných obalů. Hlavním však bylo zavedení povinnosti zpětného odběru použitých obalů. Ustanovení tohoto zákona byla provedena vládním nařízením a vyhláškou Ministerstva životního prostředí. Tento právní stav však nebyl v souladu s evropskou směrnicí o obalech a byl také těžko právně vymahatelný. Situace se řešila dobrovolnou dohodou mezi Ministerstvem životního prostředí a Českým průmyslovým sdružením pro obaly a životní prostředí, na základě které se zavedla opatření pro zajištění zpětného odběru obalů. Úprava práv spotřebitele při zpětném odběru vratných zálohovaných obalů se řídila zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Ten stanovil povinnost vykupovat obaly tam, kde se prodávají po celou provozní dobu a bez vázanosti na nový nákup zboží. Takové legislativně roztržité řešení nebylo však v Evropě v reakci na obalovou směrnici nijak neobvyklé, Evropská komise dokonce České republice uzavření podobné dohody v rámci vzájemné harmonizace právních předpisů doporučila.²¹

Jedním z důsledků harmonizace práva našeho s právem komunitárním je současný zákon o obalech. Ten tvoří ucelené řešení obalové problematiky v jednom legislativním aktu, transponuje evropskou obalovou směrnicí. Zákon o odpadech je ve vztahu k ZOB obecnou úpravou, která se použije vždy když ZOB některá ustanovení neobsahuje. To se týká například definice odpadu. Po vstupu do Evropské unie se pro Českou republiku stala závaznými ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES o obalech a obalových odpadech (směrnice o obalech).

4.4 ZÁKON O OBALECH

4.4.1 ÚVOD

Současný český zákon o obalech má za cíl transponovat evropskou směrnicí o obalech a tím vytvořit právní rámec pro nakládání s obaly v ČR. Proto obsah zákona obecně odpovídá obsahu směrnice s tím, že u jednotlivých cílů navíc stanoví způsob jejich realizace – určuje povinné subjekty a formuluje jejich povinnosti, ukládá sankce za jejich neplnění a stanoví

²¹ Petržílek, Petr: Zákon o obalech 477/2001 Sb. a související předpisy s komentářem, IFEC s.r.o., 2002, str. 10

základní institucionální zabezpečení obalové problematiky. Česká republika měla za povinnost implementovat obalovou směrnici do svého právního řádu do konce roku 2005, toto přechodné období bylo dohodnuto při schvalování jednotlivých kapitol požadavků ES a je součástí Smlouvy o přistoupení k Evropské unii. Směrnice 2004/12/ES požadované cíle aktualizovala a směrnice 2005/20/ES novým členům Evropské unie kteří vstoupili v roce 2004 umožňuje, aby těchto přísnějších cílů směrnicí požadovaných dosáhli až později – pro Českou republiku je nejpozdějším možným termínem 31.12.2012.

Zákon o obalech se dělí na šest částí, z nichž nejdůležitější je ta první, kde jsou všechna podstatná ustanovení v celkem 51 paragrafech. Základním cílem ZOB je především komplexně řešit problematiku obalů a obalových odpadů. Ta se obecně řídí výše uvedenými principy práva životního prostředí, které byly zakomponovány i do znění ZOB.

Pro efektivní plnění vytčených cílů používá ZOB několik nástrojů. Těmi jsou **opakované používání obalů** a to podporou systému ekologicky šetrných nápojových vratných lahví, **třídění a recyklace obalových odpadů** a také důraz kladený na **využívání obalů**.

Tyto nástroje jsou v zájemně hierarchickém vztahu a nástroje v hierarchii níže se uplatňují až tehdy, pokud se nedají použít ty obecnější. To znamená, že stejně jako v oblasti dopravy tak i v obalové problematice platí, že nejlepší obal je ten, který se vůbec nevyrobí a tudíž nepředstavuje žádné ohrožení pro životní prostředí.

Vztah ZOB a zákona o odpadech jako zvláštní a obecné úpravy je patrný z ustanovení §1 písmena 3 ZOB, které říká že „*na nakládání s odpady z obalů se vztahují právní předpisy platné pro hospodaření s odpady, pokud tento zákon nestanoví jinak*“. Pokud tedy povinný subjekt nenaloží s obalovými odpady způsobem dle §10 a §12 ZOB, pak se jeho povinnosti budou řídit částí třetí zákona o odpadech.

4.4.2 KLÍČOVÉ POJMY

V §2 ZOB jsou uvedeny základní pojmy klíčové pro celou obalovou problematiku. Podat jejich alespoň stručný výklad zde je nezbytné pro následující části textu.

Stěžejním je pojem obalu a stanovení jeho druhů. „*Obalem se rozumí výrobek zhotovený z materiálu jakékoli povahy a určený k pojmutí, ochraně, manipulaci, dodávce, popřípadě prezentaci výrobku nebo výrobků určených spotřebiteli nebo jinému konečnému uživateli.*“²²

Tato definice odpovídá legální definici obalu v komunitární směrnici. Oproti definici v ZOB platné do března roku 2004 však došlo k důležité změně – ustanovení bylo doplněno o „*jiného konečného uživatele*“. Před tímto datem tak v rozporu se směrnicí byly předmětem zákona pouze primární spotřebitelské obaly.

V současné době zákon v souladu se směrnicí rozlišuje tři druhy obalů:

- a) prodejní obaly (primární)
- b) skupinové obaly (sekundární)
- c) přepravní obaly (terciární)

Prodejní obaly tvoří spolu s výrobkem jednu prodejní jednotku a slouží k jeho bezprostřední ochraně před nepříznivými vnějšími vlivy a k zachování vlastností výrobku.

Skupinové obaly slouží buď jako pomůcka pro umístění prodejních obalů v místě prodeje anebo tvoří skupinu prodejních jednotek najednou prodávanou spotřebiteli.

Přepravní obaly jsou prostředkem usnadnění manipulace prodejních a skupinových obalů při jejich přepravě s cílem zabránit fyzickému poškození jich i výrobku samotného.

Od pojmu obal je nutno odlišovat termín obalový prostředek. Ten je definován v § 2 písm. l) ZOB jako výrobek, z něhož je obal prodejní, obal skupinový nebo obal přepravní přímo vyroben nebo který je součástí obalu sestávajícího se z více částí.

Pojem obalu je nově upřesněn kritérii a názornými příklady v příloze číslo 1 ZOB. Existují tři kritéria, která doplňují definici obalu v §2 ZOB. Součástí přílohy je i kasuistické

---

²² § 2 a) zákona 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých dalších zákonů (zákon o obalech)

vyjmenovávání pravděpodobně sporných typů obalů a stanovení jejich povahy na názorných příkladech – obalem je krabice na cukrovinky nebo fóliový přebal kolem pouzdra na CD. Naproti tomu obalem nejsou čajové sáčky, střívká uzenin nebo voskové vrstvy na sýrech. Zákon o obalech v §32 písmeno m) dále říká, že Ministerstvo životního prostředí po projednání s Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem zemědělství stanoví v pochybnostech, zda určitý typ výrobku je nebo není obalem. Tato stanoviska týkající se zhruba 80 položek jsou i s odůvodněními publikována na internetových stránkách MŽP.²³

Mezi druhy obalů řadí ZOB následující:

vratný obal = obal, pro který existuje zvláště pro něj vytvořený způsob vrácení použitého obalu osobě, která jej uvedla do oběhu (§ 2 písm. h) ZOB). Tato osoba je povinna zajistit opakované použití těchto obalů v rámci otevřeného a uzavřeného systému podle bodu B1 a B2 přílohy č. 2 zákona nebo využití odpadu z těchto obalu podle § 12 tohoto zákona.

vratný zálohovaný obal = pokud je součástí opatření podle § 8 účtování zvláštní peněžní částky (dále jen "záloha"), která je přímo vázána k vratnému obalu použitému k prodeji výrobku a jejíž vrácení po vrácení tohoto obalu je kupujícímu při prodeji výrobku zaručeno, je tento obal vratným zálohovaným obalem podle tohoto zákona (§ 9 odst. 1 ZOB).

opakovaně použitelný obal = obal, který byl navržen a určen, aby během doby své životnosti vykonal určitý minimální počet obrátek či cyklů, byl znovu naplněn nebo použit k témuž účelu, pro nějž byl určen (§ 2 písm. g) ZOB).

nevratný obal = jakýkoli obal, pro který nebyl vytvořen specifický způsob vrácení obalu od spotřebitele nebo finálního užití.

jednocestný obal = obal, který nevyhovuje kritériím § 2 písm. g) ZOB a není opakovaně použitelný.

---

²³ www.env.cz

Rozdíly mezi jednotlivými druhy obalů přehledně znázorňuje následující tabulka:²⁴

Výrobky: láhev nápojů, obal	Opakovaně použitelné obaly		Jednocestné obaly	
	Nevratné obaly	Vratné obaly		Nevratné obaly
	Láhev na aviváž s náhradním balením Paleta EUR	Lahve CO ₂ pro výčepy Naplně do auto- matů na vodu	Kanysty na chemikálie Krabíčka na film	Sáčky na pečivo Lepenková krabice Smršťovací fólie Plechovka PET láhev
Zalohované obaly				
Pivní láhev Převrácená		Krabíčka na bombičky CO ₂		

Dalším důležitým prvkem ZOB jsou definice způsobů nakládání s obaly:

Obecně je **nakládání s obaly** definováno jako výroba obalů, uvádění obalů nebo balených výrobků na trh nebo do oběhu, použití obalů, úprava obalů a opakované použití obalů (§2 písm. c) ZOB).

Pro vymezení subjektů, kterým jsou v rámci systémů nakládání s obaly ukládány povinnosti je podstatné podrobnější přiblížení následujících způsobů nakládání s obaly. Předně je to **uvvedení obalů na trh** - okamžik, kdy je obal v České republice poprvé předán nebo nabídnut k předání za účelem distribuce nebo používání nebo kdy jsou k němu poprvé převedena vlastnická práva (§2 písm. d) ZOB). V tomto případě jde vždy o první předání nebo převedení, povinnými subjekty budou tedy výrobci a dovozci obalů a balených výrobků.

Odlíšným je další způsob nakládání s obaly, kterým je **uvvedení obalu do oběhu** - úplatné nebo bezplatné předání obalu v České republice bez ohledu na to, zda samostatně nebo spolu

²⁴ Petržílek, Petr: Zákon o obalech 477/2001 Sb. a související předpisy s komentářem, IFEC s.r.o., 2002

s výrobkem, jiné osobě za účelem distribuce nebo použití, s výjimkou uvedení obalu na trh (§2 písm. e) ZOB). Pod tento případ spadá každé další předávání obalu v rámci obchodního řetězce až ke spotřebiteli nebo konečnému uživateli, povinnými subjekty tedy budou distributoři, zpracovatelé a prodejci.

4.4.3 POVINNOSTI PŘI NAKLÁDÁNÍ S OBALY A ODPADY Z OBALŮ

Zákon o obalech tedy definuje pojem obalu a jeho druhy a různé druhy nakládání s obaly. Další část zákona tvoří stanovení povinností při nakládání s obaly a odpady z obalů – tomu je věnována celá Hlava II zákona. Tyto povinnosti se týkají osob, které obaly uvádějí na trh. Důležité jsou zejména §3-prevence, §4 a §5-podmínky uvádění obalů na trh, §6-označování obalů, §10-zpětný odběr obalů, §14 a §15 – Seznam osob a evidence.

O prevenci bylo již pojednáno výše, tato povinnost je v §3 v souladu s evropskou směrnicí dále konkretizována – hmotnost a objem obalu by měly být co nejmenší při dodržení požadavků kladených na výrobek. Cílem je snížit množství odpadů z obalů, které je nutno odstranit. Pokud je obal zhotoven v souladu s harmonizovanými českými technickými normami, považují se podmínky kladené na prevenci za splněné (§4a zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně některých zákonů).

Mezi podmínky, které musí osoby při uvádění obalů na trh dodržovat patří především povinnost nepřekračovat limitní hodnoty koncentrace chemických látek vyjmenovaných v seznamu dle zákona č. 157/1998 Sb. Výjimky z těchto pravidel jsou v §5 a §6 ZOB.

Upraveno je též označování obalů uváděných na trh. Dle §6 se tak musí dít v souladu s právem Evropských společenství. Tím se odkazuje na rozhodnutí Evropské komise 97/129/ES, kterým se zavádí identifikační systém pro obalové materiály podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES o obalech a obalových odpadech. V příloze tohoto rozhodnutí jsou pro jednotlivé obalové materiály uvedeny zkratky a číslování, které musí povinná osoba dodržovat. Nutno zdůraznit, že samotné označování obalů povinné není, pokud se však výrobce rozhodne obaly označovat musí tak činit jednotným způsobem podle rozhodnutí EK.

Další povinnosti určuje subjektům zákon o odpadech. Samotný pojem „odpad“ je upraven v §3 ZOD jako „každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí

zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1“ (§3 odst. 1 ZOD). Obalové materiály jsou součástí skupiny Q5 této přílohy. V §4 písm. p) ZOD je podána definice původců odpadů – je jím buď „právnícká osoba, při jejíž činnosti vznikají odpady, nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání, při jejíž podnikatelské činnosti vznikají odpady“. Obalové odpady fyzických osob - spotřebitelů spadají pod úpravu komunálního odpadu, jehož definice je uvedena v §4 písm. b) ZOD. Za původce odpadů jimi vyprodukovaných se považuje obec. Fyzickým osobám je v §17 odst. 4 ZOD uloženo odkládat odpad na místech k tomu určených obcí. Ta je v návaznosti povinna určit místa pro odkládání komunálního i nebezpečného odpadu (§17 odst. 3 ZOD) a zároveň může obecně závaznou vyhláškou určit a vybírat poplatek za tento odpad (§17a ZOD).

Pokud osoba uvádějící na trh nebo do oběhu obaly neuzavře smlouvu o sdruženém plnění dle §13 odst. 1 písm. c) ZOB, pak musí své povinnosti vyplývající z obalového zákona splnit buď samostatně (§13 odst. 1 písm. a) ZOB) nebo přenesením na jinou osobu (§13 odst. 2 písm. b) ZOB). Uzavřením smlouvy o sdruženém plnění s autorizovanou obalovou společností splní osoba požadavky zákona o obalech. Ve zbylých dvou možnostech splnění povinností obalového zákona se uplatní režim zákona o odpadech – daná osoba bude mít postavení původce odpadů. Jako taková bude moci samostatně zajistit povinnosti pouze pokud má oprávnění dle §12 odst. 3 ZOD, případně převést odpady do vlastnictví takovéto osoby.

Zákon o odpadech ukládá původcům odpadů osobám četné povinnosti. Princip prevence je zmíněn v §10 ZOD, který ukládá obecnou povinnost předcházet vzniku odpadů. Další povinnosti původců odpadů jsou shrnuty v §16 ZOD. Mezi klíčové patří povinnost kategorizace odpadů dle Katalogu odpadů (vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 381/2001 Sb.), vedení evidence o odpadech, případně zpracování plánu odpadového hospodářství za podmínek §44 ZOD. Důležitá je povinnost v §16 odst. 1 písm. c) ZOD – odpady, které původce nemůže odstranit či využít sám mohou být převedeny pouze osobě k tomu oprávněné v §12 odst. 3. Za porušení povinnosti zajistit aby byl odpad předán povolané osobě může být původce pokutován Českou inspekcí životního prostředí až do výše 10 000 000 Kč (§66 odst.3 písm. b).

4.4.4 ZPĚTNÝ ODBĚR

Hlavní povinností osob, které uvádějí obaly na trh (dále jen výrobců) je povinnost zpětného odběru. Zpětný odběr je definován v §2 písm. i) ZOB jako „*odebírání použitých obalů od spotřebitelů na území České republiky*“ a zahrnuje tři možné varianty splnění této povinnosti, které jsou rovnocenně považovány za zpětný odběr – „*opakované použití obalů*“, „*využití odpadů z obalů*“, „*odstranění odpadů z obalů*“. Při splnění povinnosti zpětného odběru není tedy důležitý způsob jeho provedení jako spíše jeho účel. Ten se musí krýt s jednou ze tří variant výše uvedených. Podoba systému zpětného odběru je tedy za předpokladu dodržení jeho účelu ponechána čistě na vlastní volbě výrobce. Nejčastějšími způsoby zajištění zpětného odběru přesto v praxi zůstávají zálohování obalů, rozmístění kontejnerů na tříděný odpad a rozmístění kontejnerů na směsný odpad. Spotřebitelům slouží také síť tzv. sběrných dvorů provozovaných společnostmi zabývajícími se nakládání s odpady. Obecně zde občané mohou bezplatně odkládat téměř všechny druhy obalů a odpadů z nich.

Dle §10 ZOB podléhá povinnosti zpětného odběru ta osoba uvádějící obaly na trh nebo do oběhu, která neprokáže, že se z těchto obalů nestaly odpady. V opačném případě by se její povinnost řídila právní úpravou zákona o odpadech. Podle §12 ZOB je tato povinná osoba zodpovědná zajistit aby odpady z obalů, které na trh uvedla byly využity v rozsahu stanoveném přílohou číslo 3 ZOB. Příloha stanoví kvóty využití pro jednotlivé druhy obalových materiálů - například pro papír a lepenku je to do konce letošního roku 63%, do konce roku 2011 již 70%. Povinná osoba zajišťuje zpětný odběr bez nároku na úplatu. Je přitom povinna dbát zejména na dostatečnou četnost sběrných míst a jejich dostupnost, povinné osoby, které uvádějí na trh výrobky prodejem spotřebiteli jej pak musí informovat o způsobu zajištění zpětného odběru.

Zajištění zpětného odběru pro opakovaně použitelné obaly je dle §13 odst. 2 ZOB možno splnit způsobem stanoveným v §10 a §12 ZOB, za předpokladu, že opakovaně použito je alespoň 55% hmotnostních z jejich celkového množství uvedeného na trh. Paragrafy 10 a 12 ZOB odkazují na přílohu číslo 2 ZOB, kde jsou vyjmenovány tři **druhy systémů zajišťování opakovaného použití obalů**. Jsou jimi:

- 1) uzavřený systém – systém, ve kterém je opakovaně použitelný obal uváděn do oběhu osobou nebo organizovanou skupinou osob

- 2) otevřený systém – systém, ve kterém je uváděn do oběhu opakovaně použitelný obal mezi blíže neurčenými osobami
  - 3) smíšený systém – systém sestávající ze dvou částí
- 1) V **uzavřeném systému** je opakovaně použitelný obal trvale ve vlastnictví osoby nebo organizované skupiny osob, kterými je uváděn na trh. Na základě vzájemné dohody mezi účastníky systému je stanoven konstrukční typ obalu, specifikováno jeho používání a také systém kontroly plnění povinností účastníků. Ti jsou povinni převzít opakovaně použitelný obal zpět a podávat informace o způsobu jeho používání a o místech, kde je možné obal ponechat pro jeho další použití.
  - 2) V **otevřeném systému** je opakovaně použitelný obal vždy ve vlastnictví toho, kdo jej právě používá. Uživatel sám může rozhodnout, zda obal vrátí do systému a bude tak opakovaně použit. Na základě obecně přijatých specifikací je stanoven konstrukční typ obalu a systém kontroly plnění povinností účastníků.
  - 3) **Smíšený systém** sestává ze dvou částí:
    - a) opakovaně použitelného obalu, který zůstává u konečného uživatele a neexistuje pro něj žádný systém zpětného rozdělování vedoucí ke komerčnímu opakovanému naplnění
    - b) jednocestného obalu, který se použije jako pomocný výrobek pro přepravu obsahu k naplnění opakovaně použitelného obalu.

Opakovaně použitelný obal zůstává ve vlastnictví konečného uživatele a je jím opakovaně plněn s použitím pomocného výrobku (náhradního balení). Osoby uvádějící tyto výrobky na trh zajišťují dostupnost pomocných výrobků a zároveň podávají informace, jak je použít k naplnění opakovaně použitelného obalu.

Vratné obaly tvoří významnou část opakovaně použitelných obalů. Dle §8 ZOB je osoba uvádějící je na trh povinna zajistit jejich opakované použití dle bodu B1 nebo B2 přílohy číslo 2 ZOB, tj. zajistit pro ně vytvoření buď uzavřeného nebo otevřeného systému. Pojem „*opakované použití*“ má svůj přesný význam definovaný v §2 písm. g) ZOB jako činnost, při níž se obal, který byl navržen a určen aby během doby své životnosti vykonal určitý minimální počet obrátek či cyklů znovu plní nebo se používá k témuž účelu, pro nějž byl určen. Další variantou splnění povinnosti je využití odpadů z těchto obalů dle §12 ZOB.

Termín „využití odpadu z obalů“ znamená využití obalu jedním ze způsobů uvedených v §4 odst. 1, písm. c) ZOB – recyklace, energetické využití, organická recyklace. Cílem je naplnění povinného rozsahu využití stanoveného v příloze 3 ZOB.

Vratné zálohované obaly jsou upraveny v §9 ZOB. Výše zálohy je dle §9 odst. 9 ZOB stanovena prováděcím předpisem – nařízením vlády č. 111/2002 Sb., činí 3 Kč pro všechny typy lahví, jejichž podrobná specifikace je uvedena v příloze nařízení. Další prováděcí předpis, vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 116/2002 Sb. odkazem na technickou normu ČSN 77 0053 specifikuje označování vratných obalů dle §9 odst. 3 ZOB.

Důležitými ustanoveními podporujícím používání vratných obalů je zákaz vázat jejich výkup na nákup zboží nebo omezovat jejich množství (§9 odst. 4 ZOB), povinnost osob uvádějících vratné obaly na trh prodejem spotřebiteli v provozovně vykupovat je po celou provozní dobu (§9 odst. 6 ZOB).

Ustanovení §9 odst. 10 ZOB bylo do zákona prosazeno po tlaku ekologických organizací. Stanoví, že osoba, která uvádí do oběhu nápoje v obalech, které nejsou vratnými zálohovanými obaly, je povinna nabízet stejné nápoje rovněž ve vratných zálohovaných obalech, pokud jsou v nich tyto nápoje uváděny na trh. Tato povinnost se nevztahuje na osoby uvádějící tyto nápoje do oběhu na prodejní ploše menší než 200m². Pojem nápoje je definován v §23 odst. 2 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a v §18 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách. Toto ustanovení má za cíl narovnat vztahy mezi výrobcí používajícími vratné obaly a velkými obchodními řetězci. Ty často v důsledku zvýšených nákladů spojených s prodejem nápojů ve vratných obalech odmítaly tyto zařazovat do svého sortimentu. Dnes sice mají tuto povinnost uloženou zákonem, avšak praxe vypadá jinak. Prakticky ve všech větších prodejnách je k dostání pouze velmi úzký výběr nápojů ve vratných lahvích, nesrovnatelný s pestrostí nápojů nabízených v jednocestných PET lahvích. Většinou jde jen o čisté či ochucené minerální vody, které jsou v regálech pouze v malém množství. Důsledkem toho je, že se obaly ve vratných lahvích prosazují velmi těžko a dané ustanovení zákona tomu příliš nenapomáhá. De lege ferenda by se tedy dalo uvažovat o zpřesnění této povinnosti v ZOB, což by spolu s důslednějšími kontrolami jejího plnění mělo napomoci ke skutečnému prosazení vratných obalů.

Platná legislativní úprava v zákoně o obalech dává osobám uvádějícím na trh nebo do oběhu obaly na výběr z několika možností, jak povinnost zpětného odběru obalů a obalových odpadů splnit. Ustanovení jsou v §13 odst. 1 ZOB:

- a) samostatně organizačně a technicky na vlastní náklady, nebo
- b) přenesením této povinnosti na jinou osobu spolu s převedením vlastnického práva k obalu, k němuž se tyto povinnosti vztahují, za účelem jeho dalšího uvedení do oběhu, jestliže tak smlouva o převedení vlastnického práva výslovně stanoví, nebo
- c) uzavřením smlouvy o zajištění plnění povinnosti zpětného odběru a využití odpadu z obalů podle tohoto zákona s autorizovanou obalovou společností (§16) (dále jen „smlouva o sdruženém plnění“).

Za splnění povinnosti zpětného odběru a využití se v případě opakovaně použitelných obalů podle §13 odst. 2 ZOB považuje též organizační zajištění jejich sběru dle bodu B1 nebo B2 přílohy ZOB. Dodatečnou podmínkou je kritérium vyřídění alespoň 55% hmotnostních obalů, uvedených na trh. Tato podmínka se jeví logickou a velmi potřebnou při následujícím vysvětlení: Zákon ukládá povinným osobám umožnit spotřebiteli po použití výrobku bezplatné vrácení obalů na určité předem dané místo, síť těchto míst by měla být dostatečně hustá (§10 odst. 1 ZOB). Zároveň však spotřebitel nemá ze zákona povinnost obaly vracet, bude tak tedy činit jen pokud to pro něj nebude nepřiměřeně náročné. Zdánlivě výhodnější pro povinné osoby by tedy bylo zřídít málo sběrných míst pro uložení obalů – spotřebitelé jich nebudou tolik vracet a náklady na zpětný odběr se tak povinné osobě sníží. Zákonodárce však na tuto alternativu myslel a ve snaze zabránit tomuto ekologicky nešetrnému obcházení zákona stanovil minimální kvóty recyklací pro jednotlivé druhy obalů. Tyto kvóty nalezneme jak v již zmíněném §13 odst. 2, tak i v §12 odst. 2 ZOB, který odkazuje na přílohu 3 ZOB kde jsou uvedeny požadované kvóty pro jednotlivá časová období. Pokud by se tedy povinná osoba snažila snížit si náklady na zpětný odběr zřízením pro spotřebitele nedostačující sítě sběrných míst, tak se to odrazí v množství vyříděných obalů a taková osoba nesplní požadované minimální kvóty recyklací. Tím se dopustí správního deliktu dle §44 odst. 2 písm. h) ZOB, za což jí bude hrozit pokuta až do výše deseti milionů korun (§45 písm. c) ZOB). Ve vlastním zájmu povinných osob tedy je snažit se motivovat spotřebitele, aby řádně odevzdávali obaly na místa zpětného odběru. Tento nepřímý tlak na povinné subjekty je účinným nástrojem pro zajištění spotřebitelsky přátelského systému zpětného odběru obalů.

Pokud povinná osoba zvolí řešení podle §13 odst. 1 ZOB písmene a), pak musí sama nebo prostřednictvím smluvních ujednání s jinými osobami zajistit vytvoření sítě sběrných míst, kam budou odkládány použité obaly. Zpětný odběr a využití se týká pouze obalů, které daná osoba sama uvedla na trh – jiné druhy obalů nemohou být sbírány a zahrnovány do evidence. Tu si vede osoba sama a shromažďuje v ní údaje o objemu obalů uvedených na trh, jejich sběru a využití. Osoba je dále povinna informovat spotřebitele o způsobu zpětného odběru obalů. Jak již bylo uvedeno, recyklační kvóty dle přílohy č. 3 ZOB je osoba povinna plnit výhradně druhotným zpracováním *vlastních obalů* uvedených na trh. Tato podmínka je dána proto, aby osoby používající obaly, jejichž recyklace je technologicky komplikovanější neshromažďovaly prostřednictvím sítě svých sběrných míst obaly jiných osob a nezahrnovaly je do evidence recyklací ve snaze ušetřit finanční prostředky dané rozdílem náročnosti recyklačních procesů. Činnost podle tohoto paragrafu nemá charakter tzv. sdruženého plnění a nevyžaduje rozhodnutí o autorizaci, jde o samostatné plnění povinností konkrétní osobou. Může však přesto dojít ke smluvnímu přenesení povinností. Povinnosti vyplývající ze ZOB bude pro ze zákona povinnou osobu obstarávat jiný subjekt, jehož právní postavení se bude řídit smlouvou uzavřenou mezi ním a povinnou osobou. Avšak i v případě smluvního přenesení povinností na jiný subjekt zůstává osobě povinné odpovědnost za dodržení všech požadavků zákona o obalech. Jakékoli smluvní ujednání o přenesení odpovědnosti by tedy bylo neplatné. Zákonnou odpovědnost za plnění ustanovení ZOB má vždy povinná osoba – ten, kdo uvádí obaly na trh či do oběhu. Pouze tato osoba ručí za splnění povinností a prokazuje ho České obchodní inspekci dle §36 písmena b) ZOB. Tím se znemožňuje zneužívání tohoto typu přenesení povinností, například jejím přenesením na fiktivní osoby se záměrem vyhnout se plnění povinností vyplývajících z obalového zákona.

Řešení podle písmena b) se jinak také nazývá tzv. přenesením na odběratele. Odběratel výrobku převezme povinnosti s ním spojené výslovně v rámci kupní smlouvy, kterou se vlastnické právo k výrobku převádí. To má opět za cíl znemožnit přenesení povinností na fiktivní společnosti. Ustanovení písmena b) je praktické například v situaci, kdy výrobce obalu nezná jeho další použití – přenesením povinností na odběratele – výrobce konečného produktu, který má pak stejné právní postavení jako výrobce obalu samotný. V případě výše uvedeného vztahu výrobce obalu – odběratel obalu (tj. výrobce konečného výrobku) mají zákonnou odpovědnost ohledně obalu oba – viz §10 odst. 1 ZOB – povinnost zajistit zpětný odběr obalů má osoba, která uvádí na trh nebo do oběhu obaly *nebo* balené výrobky. Tato definice znamená, že povinnost se týká všech článků života obalu – všem složkám

distribučního řetězce daného výrobku. Uvedená koncepce má za cíl zvýšit vymahatelnost zákona v souladu se směrnicí o obalech, která vyžaduje zapojení všech hospodářských činitelů do systému odpovědnosti za nakládání s obaly.

Třetí možností jak dostat povinností zpětného odběru a využití obalů a odpadů z obalů je upravena v písmenu c). Osoba uvádějící obaly na trh či do oběhu může požadavky ZOB splnit uzavřením tzv. smlouvy o sdruženém plnění s autorizovanou obalovou společností. To je povinnými osobami vytvořená účelová organizace plnící povinnosti dle ZOB za ty osoby, které se do jejího systému přihlásí. Své služby poskytuje neomezenému počtu subjektů, nehledě na to, že byla založena jen některými z nich. Vstup do systému vytvořeného autorizovanou společností je otevřen každému za předpokladu zaplacení určitých ročních poplatků závislých na výši vyprodukovaných obalů. Důležité je upozornit na fakt, že v tomto případě (§13 odst. 1 písm. c) ZOB) dochází kromě přenesení povinnosti plnit požadavky z obalového zákona vyplývající, též k přenesení odpovědnosti za jejich plnění. Splněním podmínek ve smlouvě o sdruženém plnění s autorizovanou společností se povinná osoba zcela zbavuje odpovědnosti za plnění povinností vyžadovaných obalovým zákonem a tyto přebírá autorizovaná společnost. Způsob plnění požadavků ZOB prostřednictvím autorizované obalové společnosti je běžnou praxí v téměř všech evropských zemích.

4.4.5 AUTORIZOVANÁ OBALOVÁ SPOLEČNOST EKO-KOM

Systém sdruženého plnění v České republice je dle zákona o obalech zajišťován tzv. autorizovanou obalovou společností. Její právní postavení je věnována celá Hlava III ZOB. Definice autorizované obalové společnosti je v §16 odst. 1 ZOB: Autorizovaná obalová společnost je právnickou osobou založenou jako akciová společnost, které bylo vydáno rozhodnutí o autorizaci podle §17. Autorizací se pro účely tohoto zákona rozumí oprávnění zajišťovat sdružené plnění povinností zpětného odběru a využití odpadu z obalů a k tomuto účelu uzavírat smlouvy o sdruženém plnění podle §13 odst. 1 písm. c) ZOB.

Autorizovaná společnost je zvláštním druhem právnické osoby – platí pro ní ustanovení obchodního zákoníku s výjimkami podle obalového zákona (§16 odst. 2 ZOB). Jmenovitě některé z nich:

Omezení akcionářů:

- podíl jednotlivého akcionáře nebo akcionářů jednajících ve shodě na základním kapitálu autorizované společnosti nesmí přesáhnout 33%. Jestliže se tak stane, je tento akcionář povinen oznámit to Ministerstvu životního prostředí a svůj podíl snížit nejvýše na stanovenou hranici. (§18 odst. 3 ZOB)
- akcionáři autorizované společnosti mohou být pouze osoby, které uvádějí obaly na trh nebo do oběhu. Akcionáři jsou zároveň povinni uzavřít s autorizovanou společností smlouvu o sdruženém plnění. (§18 odst. 1, 2 ZOB)
- akcionáři nesmí podnikat v oblasti nakládání s odpady (§18 odst. 4 ZOB)
- sankcí za nedodržení výše uvedených omezení může být pozastavení výkonu práva majitele akcii na účast a hlasování na valné hromadě ze strany Ministerstva životního prostředí (§18 odst. 5 ZOB)

Omezení autorizované společnosti:

- autorizovaná společnost smí vydávat pouze kmenové akcie, a to pouze jako akcie zaknihované znějící na jméno. Akcie lze upisovat pouze peněžitými vklady. (§20 odst. 1 ZOB)
- zisk autorizované společnosti nesmí být rozdělen mezi akcionáře (§20 odst. 2 ZOB)
- před konáním valné hromady je autorizovaná společnost povinna předložit Ministerstvu životního prostředí výpis emise zaknihovaných akcií. Ministerstvo vyznačí akcionáře, kterým bylo pozastaveno právo dle §18 odst. 5 ZOB. Jim pak společnost nesmí umožnit účast na valné hromadě. (§20 odst. 5, 6 ZOB)
- autorizovaná společnost je při uzavírání smluv limitována ustanoveními o osobách, které k ní mají zvláštní vztah. (§20 odst. 8 ZOB) S nimi zásadně, za podmínek daných v §20 odst. 7 smlouvy uzavírat nesmí.
- kromě činností spojených se zajišťováním sdruženého plnění nesmí autorizovaná společnost vykonávat činnosti jiné než ty, které jsou vyjmenovány v §22 ZOB. (tj. činnost výzkumná, osvětová, propagační, poradenská – vše jen v oblasti obalů)

Všechna tato omezení mají za cíl zvýšení transparentnosti autorizované společnosti. Zajišťují lepší kontrolu hospodaření, nakládání s majetkem a plnění povinností vyplývajících ze ZOB ze strany Ministerstva životního prostředí. Zabraňují ovládnutí společnosti jedním akcionářem a případným střetům zájmů s jeho činnostmi.

Předpokladem fungování autorizované obalové společnosti je rozhodnutí o autorizaci k zajišťování sdruženého plnění (§17 ZOB). To vydává Ministerstvo životního prostředí po projednání s Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem zemědělství (§17 odst. 1 ZOB) po splnění podmínek stanovených v §17 odst. 3 ZOB. Rozhodnutí se vydává na dobu určitou, nejdéle však 10 let (§17 odst. 5 ZOB) a jeho platnost může být za předpokladu splnění podmínek §17 odst. 7 dále prodloužena.

Podmínky činnosti autorizované společnosti jsou upraveny v §21 a §22 ZOB. K povinnostem společnosti patří i vedení evidence o uzavřených smlouvách a množství obalů a obalových odpadů (§23 ZOB).

Dohled nad činností autorizované společnosti vykonává Ministerstvo životního prostředí, které přitom postupuje podle zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole. Prostředkem nápravy zjištěných nedostatků zde jsou uloženy zjednání nápravy, podání podnětu České inspekci životního prostředí k zahájení řízení o uložení pokuty (§24 odst. 2 ZOB). Po projednání s Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem zemědělství pak krajním prostředkem zjednání nápravy může být rozhodnutí Ministerstva životního prostředí o změně (§25 ZOB) nebo zrušení rozhodnutí o autorizaci (§24 odst. 2 písm. c) ZOB). Zrušení rozhodnutí o autorizaci je dále upraveno v §26 ZOB. Rozlišují se případy, kdy Ministerstvo rozhodnutí o autorizaci zrušit musí (§26 odst. 1 ZOB) a kdy je ponecháno na jeho úvaze, zda tak učiní (§26 odst. 2 ZOB). Tato druhá alternativa se veskrze týká případů, kdy autorizovaná společnost není schopna dostát povinnostem tím, že nedosahuje požadovaného objemu využití obalů.

V České republice se historie systému sdruženého plnění začala psát roku 1994 kdy byla přijata evropská obalová směrnice 94/62/ES. V témže roce bylo založeno České průmyslové sdružení pro obaly a životní prostředí (ČPSOŽP) s cílem vytvořit systém zajišťující využívání obalového odpadu. Roku 1997 vstoupil v platnost zákon č. 125/1997 Sb., o odpadech, obalová problematika v něm byla řešena pouze dvěma paragrafy. V tomto roce byla též založena společnost EKO-KOM, a.s. s cílem vytvořit systém Zeleného bodu v ČR. V roce 1999 ČPSOŽP a Ministerstvo životního prostředí uzavřeli dobrovolnou Dohodu o uplatňování Směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech v ČR. Dohoda stanovila principy fungování systému EKO-KOM tak, aby se na podniky zapojené v tomto systému pohlíželo jako na subjekty, které zajistily zpětný odběr a využití v rozsahu požadovaném směrnicí. Roku 2000 byla společnosti EKO-KOM udělena od organizace PRO EUROPE licence k užívání známky Zelený bod v ČR. Od začátku tohoto roku 2001 platila povinnost využití

obalů v rozsahu stanoveném novým zákonem č. 125/1997 Sb., o odpadech. Na konci roku bylo zapojeno v systému téměř 600 podniků, což představovalo 42% obalů uvedených na trh v ČR a bylo uzavřeno 2750 smluv s obcemi s celkovým počtem více než 8 milionů obyvatel.

Se začátkem roku 2002 nabyl účinnosti zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, který již přesněji definuje povinnosti spojené s nakládáním s obaly a obalovými odpady. 28. 3. 2002 bylo společností EKO-KOM vydáno Ministerstvem životního prostředí Rozhodnutí o autorizaci dle ZOB a společnost se tak stala autorizovanou obalovou společností. Dne 29.3.2005 vydalo Ministerstvo životního prostředí na návrh autorizované společnosti rozhodnutí, kterým jí byla podle § 17 odst. 7 ZOB prodloužena autorizace až do 31.12.2012.

Společnost EKO-KOM je v současné době jedinou autorizovanou obalovou společností u nás. Kromě zajištění zpětného odběru a využití obalů a obalových odpadů systém EKO-KOM provozuje řadu doprovodných činností: informační, poradenskou, výzkumnou a vzdělávací. Akcionáři autorizované společnosti je deset subjektů, vesměs zástupců velkých nadnárodních konglomerátů jako například Coca-Cola, General Bottlers, Procter & Gamble nebo Unilever. Každý z nich má podíl 10% akcií.²⁵

Systém EKO-KOM zajišťuje sdružené plnění povinností zpětného odběru a využití odpadů z obalů prostřednictvím systémů tříděného sběru v obcích a prostřednictvím činnosti osob oprávněných nakládat s odpadem. To znamená, že společnost EKO-KOM fyzicky nenakládá s obalovým odpadem, ale podílí se zejména na financování nákladů spojených se sběrem, svozem, tříděním a využitím obalového odpadu.

Vychází přitom ze dvou zákonných povinností:

- Dovozci, plniči, distributoři a maloobchody, uvádějící na trh či do oběhu obaly nebo balené výrobky, mají dle zákona o obalech povinnosti zpětného odběru a využití odpadu z obalů.
- Obce a města mají dle zákona o odpadech, povinnost třídit a využívat komunální odpad, jehož součástí jsou také použité obaly.

---

²⁵ www.justice.cz

Na jedné straně tedy EKO-KOM uzavírá smlouvy o sdruženém plnění s osobami, které uvádějí obaly na trh či do oběhu. Na základě tohoto smluvního vztahu shromažďuje údaje o produkci obalů a přijímá platby, jejichž výše je závislá na výši vykazované produkce obalů.

Na straně druhé EKO-KOM uzavírá smlouvy o zajištění zpětného odběru a recyklaci odpadu z obalů s obcemi a osobami oprávněnými nakládat s odpadem. Tyto subjekty mají poté povinnost vést evidenci o množství zpětně odebraného a využitého odpadu z obalů, na základě které jim autorizovaná společnost přispívá finančními prostředky na systémy sběru, třídění a využití obalového odpadu.

Právním základem účasti v systému sdruženého plnění provozovaném společností EKO-KOM je uzavřená smlouva o sdruženém plnění, jejímž předmětem je plnění povinností zpětného odběru a využití odpadu z obalů. Její podmínky musí být dle ZOB stanoveny pro všechny osoby jednotně (§21 odst. 1 písm. a) ZOB), EKO-KOM je dále povinen smlouvu uzavřít s každou osobou, která o uzavření požádá (§21 odst. 1 písm. b) ZOB). Smlouvu mohou uzavřít všechny osoby, které mají uloženy povinnosti dle ZOB, avšak zákonná kontraktační povinnost neexistuje. Jak již bylo zmíněno výše, povinné osoby mohou plnit povinnosti zpětného odběru odpadu z obalů jiným způsobem dle ZOB (§13 odst. 1 písm. a), b) ZOB).

Uzavřením smlouvy o sdruženém plnění s autorizovanou obalovou společností splní osoba, která uvádí obaly na trh nebo do oběhu, povinnosti zpětného odběru a využití uvedené v §10 a §12 ZOB. Povinnost vedení evidence obalů (§15 ZOB) a povinnost zápisu do Seznamu osob (§14 ZOB), se kterou je spojena povinnost placení evidenčního poplatku (§30 odst. 1 ZOB) má však dotyčná osoba i nadále. Klienti systému EKO-KOM však nepředkládají evidenci obalů Ministerstvu životního prostředí, ale evidují obaly v rámci systému na základě k tomu určených výkazů. Na Ministerstvo životního prostředí je pak předložena souhrnná evidence obalů společně s aktuálním seznamem všech klientů autorizované obalové společnosti.

Systém EKO-KOM musí shromažďovat údaje o objemu množství obalů uvedených na trh nebo do oběhu od společností, se kterými má uzavřenu Smlouvu o sdruženém plnění. K tomu slouží výkazy o produkci obalů, ve kterých jsou obaly zvlášť členěny do skupin podle převládajícího materiálu.

Klienti odvádí autorizované společnosti poplatky za zajištění zpětného odběru a využití odpadu z obalů. Ty jsou vypočítány podle celkové hmotnosti obalů vyprodukovaných

klientem nebo jím uvedených na trh. Cílem společnosti EKO-KOM není vytvářet zisk a stanoví tedy poplatky tak, aby pokryly provozní náklady systému odvíjející se zejména od reálných nákladů spojených s tříděním obalového odpadu v obcích. Poplatky jsou kalkulovány a účtovány čtvrtletně na základě výkazu klienta o množství obalů uvedených na trh nebo do oběhu za dané čtvrtletí.

Dle ZOB je povinnou osobou každý článek dodavatelského řetězce výrobku – výrobce obalu, výrobce produktu i jeho prodejce (§10 odst. 1 ZOB). Všichni by tedy měli mít smlouvu s autorizovanou obalovou společností, nebo provozovat vlastní individuální systém zpětného odběru a využití. Poplatek za konkrétní obal se však hradí jen jednou – jednotlivé povinné osoby řetězce mají tedy možnost se dohodnout, kdo za ten který obal poplatek zaplatí. Například dodavatel-výrobce PET lahví se může dohodnout se svým odběratelem-plničem minerálních vod, který z nich poplatek uhradí. Je-li zaplacen jednou, pokrývá pak celý dodavatelský řetězec. Když tedy poplatek uhradí plnič, uvede na faktuře dodavateli své číslo klienta systému EKO-KOM spolu s informací, že za obaly byl poplatek již uhrazen. Dodavatel pak ve svém výkazu pro EKO-KOM sice označí tento obal jako uvedený na trh, ale místo zaplacení poplatku odkáže na úhradu již provedenou odběratelem. Celý proces je podobný situaci přenášení DPH. Nutno ještě podotknout, že za obaly výrobků určených k vývozu do zahraničí se autorizované společnosti žádné poplatky nehradí.

Zákon o obalech v současné době již upravuje plnění povinností u osob, které mají minimální produkci obalů. Základem je úprava nového §15a ZOB. Pokud povinná osoba kumulativně splňuje dvě podmínky: celkové množství obalů jí uvedených na trh nebo do oběhu za kalendářní rok nepřekročí 300kg (§15a odst. 1 písm. a) ZOB) a zároveň její roční obrat nepřekročí 4 500 000 Kč, nemusí plnit povinnosti uvedené v §10 až 15 ZOB, tj. povinnosti zpětného odběru, využití, evidence a povinnost podat návrh na zápis do seznamu osob. Dodržení dvou podmínek opravňujících k vyjmutí z povinností dle ZOB je třeba prokázat kontrolním orgánům (§15a odst. 3 ZOB). Pokud ho osoba nebude moci prokázat, bude na ní nahlíženo jako na osobu, která měla veškeré povinnosti uvedené v §10 až 15 ZOB. (§15a odst. 4 ZOB).

Z dostupných faktů vyplývá efektivita systému zpětného odběru autorizované společnosti EKO-KOM. Všechny hlavní ukazatele naznačují pozitivní trend, systému se daří naplňovat požadavky evropské obalové směrnice, mnohde její cíle ještě překonává.²⁶

Vzhledem k podobné rozloze i počtu obyvatel lze oprávněně porovnávat výsledky dosažené v Rakousku v systému společnosti ARA se situací na poli obalové problematiky u nás. V teoretické rovině bychom díky relativně vyššímu počtu obyvatel, menší rozloze a celkově vhodnějšímu terénu měli dosahovat výsledků ještě lepších.

Klíčové údaje z obou systémů shrnuje následující tabulka:²⁷

VÝSLEDKY ZA ROK 2006	<u>ARA</u>	<u>EKO-KOM</u>
Počet klientů	14 352	20 946
Počet kontejnerů	1 218 313	146 000
Evidovaných obalů (t)	787 346	831 199
Využitý odpad z obalů (t)	736 495	547 645
Podíl recyklovaných obalů na celkovém množství obalů (%)	93,5	65,8
Vytříděný odpad na obyvatele (kg/rok)	113,9	43,6

V přímém srovnání s rakouskou ARA však výsledky dosažené společností EKO-KOM blednou. Přestože má více klientů a tím i logicky více obalů, které uvedou na trh, tak naše obalová společnost zaostává v objemu recyklovaných obalů. Množství vytříděného obalového odpadu na obyvatele je v Rakousku téměř třikrát vyšší než u nás. Diametrálně odlišný je pak počet kontejnerů na odkládání použitých obalů – rakouská ARA jich rozmístila téměř devětkrát více než český EKO-KOM. Pokud vezmeme potaz fakt, že obaly pocházející z domácností tvoří okolo 60% využitého obalového odpadu (zbytek cca. 40% připadá na obaly průmyslové), pak je počet kontejnerů asi klíčový pro zvýšení podílu recyklovaných obalů. Nutno ovšem také upozornit na celkovou uvědomělost obyvatelstva a jeho cit pro ekologické záležitosti, který je u Rakušanů nesporně rozvinutější – otázky ochrany životního prostředí začaly být u nás v centru pozornosti daleko později než u našich sousedů. Klíčem

²⁶ viz. číslo 1 přílohy

²⁷ www.ara.at, www.ekokom.cz

k vyšším hodnotám recyklovaných odpadů se po porovnání s výkonností rakouského systému společnosti ARA tedy zdá být jednak vybudování hustší sítě sběrných míst pro odkládání použitých obalů a jednak intenzivnější mediální a osvětová kampaň vysvětlující spotřebitelům zásady žádoucího nakládání s obaly.

4.4.6 PRO EUROPE A ZELENÝ BOD

V oblasti obalových odpadů je zaveden celoevropský systém odpovědnosti výrobce tzv. „Zelený bod“, který je spravován organizací PRO EUROPE.²⁸ - celým jménem Packaging Recovery Organisation (Společnost pro využití obalů). Ta byla založena obalovými společnostmi z Německa, Francie, Belgie a Rakouska v Bruselu roku 1995. Dnes má třicet členů a zastřešuje autorizované obalové společnosti prakticky ze všech členských zemí spolu s několika dalšími – například Norskem, Chorvatskem, Ukrajinou, Islandem, Tureckem či Kanadou. Členové organizace PRO EUROPE udělují výrobcům ve svém státě právo používat na svých produktech symbol „Zeleného bodu“ jako doklad splnění povinností dané společnosti v systému zpětného odběru obalových odpadů. Takových společností je dnes kolem 130 000, a tak se symbol zeleného bodu objevuje na více než 460 milionech různých výrobků.²⁹ Oprávnění propůjčovat symbol „Zeleného bodu“ může od PRO EUROPE v každé zemi získat pouze jedna autorizovaná společnost.

PRO EUROPE se také podílí na informování obyvatel, účelem této osvětové činnosti je zvednutí obecného povědomí o problematice obalů a tím i dosažení vyššího podílů obalů řádně odevzdaných k recyklaci a poté druhotně využitých. Důležitým je též důraz kladený na ekologicky zaměřenou výchovu budoucích generací, mnozí členové PRO EUROPE proto zavedli speciální výchovné programy šité na míru jednotlivým věkovým skupinám. V České republice autorizovaná obalová společnost EKO-KOM a.s. přišla s postavičkou Tonda Obal, která se hravou formou snaží vštípit dětem základní návyky ve vztahu k obalům a jejich recyklaci.

Obecným cílem PRO EUROPE je dosáhnout rozvoje v souladu se životním prostředím, což je hlavním cílem dnešního Šestáho akčního programu pro životní prostředí zemí ES, který platí pro léta 2002 až 2012. Organizace svým členům slouží také jako platforma pro vzájemnou výměnu zkušeností, předávání informací o fungování národních systémů v jiných zemích a

²⁸ www.pro-europe.org

²⁹ Uniformity in diversity 2006/2007, PRO EUROPE, 2006, str. 3

koordinaci postupů pro dosažení cílů stanovených směrnicí o obalech. Cílem je také zabránění ovlivnění společného trhu při prosazování cílů směrnice. Za ČR je členem PRO EUROPE společnost EKO-KOM a.s., která je naší jedinou autorizovanou obalovou společností.

5. SYSTÉMY JEDNOTLIVÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍ

5.1 ÚVOD

Způsoby nakládání s obalovými odpady se v jednotlivých zemích liší. Ve všech zemích je oddělen sběr průmyslových a komunálních obalových odpadů. Pokud jde o komunální sběr plastových obalů některé především německy mluvící země, do něj zahrnují i nevelké obaly např. jogurtové kelímky, zatímco mnoho ostatních zemí se omezuje pouze na sběr PET lahví, v důsledku nižší potřeby dodatečného dotřídění se jedná o cenově dostupnější systém. Obaly z papíru a ze skla jsou shromažďovány podobně, v mnohých zemích však stále ještě bez rozlišování barvy skla, což snižuje možnosti recyklace. Sběr použitých obalů z kovu zejména hliníkových plechovek se stát od státu liší, mnohé země zde zavedly systém povinných záloh a obaly jsou tak odevzdávány zpět do obchodů. Jiné separují kovy magnetickým dotřídováním směsného odpadu těsně před jeho energetickým využitím. Příkladem je pražská spalovna odpadů v Malešicích, kde je tento způsob aplikován. Obecně lze konstatovat, že nejvyšších hodnot recyklace a druhotného využití dosahují země severní Evropy.

5.2 DÁNSKO

V Dánsku byl v letech 1982-2002 zakázán prodej nápojů v hliníkových plechovkách, což však bylo z důvodu kolize s právem ES zrušeno a od roku 2002 nahrazeno systémem záloh na nápojové obaly.

Z pověření vlády systém spravuje společnost Dansk Retursystem A/S.³⁰ V systému jsou v současnosti všechny typy nápojových obalů s výjimkou obalů neperlivých minerálních vod,

---

³⁰ www.dansk-retursystem.dk

alkoholu, vína, kakaa, ledového čaje a džusů. Účastníky systému jsou výrobci nebo dovozci obalů, obchodníci, spotřebitelé a Dansk Retursystem.

Základním dělením je rozlišování mezi obaly na jedno použití a vratnými obaly. Vratnými obaly jsou opětovně plnitelné plastové nebo skleněné lahve které výrobce či dovozce zaregistruje, jsou zálohovány a vede o nich evidenci. Povinností výrobce je zajistit jejich výkup, umytí, a opětovné plnění. Musí doložit zpětný odběr a autorizované společnosti dle nařízení ministerstva životního prostředí garantuje návratnost alespoň 98% těchto obalů. Jednocestnými obaly jsou nevratné skleněné či PET lahve a hliníkové nebo ocelové plechovky, které po prvotním použití slouží již jen jako surovina pro výrobu nových obalů. Výrobce či dovozce je též povinen je zaregistrovat a jsou zálohovány, po jejich sběru autorizovanou společností jsou jí prodávány k recyklaci. Jejich návratnost je ministerským nařízením stanovena na 95%. Na rozdíl od povinné a placené registrace výrobců a dovozců je účast obchodníků na systému dobrovolná a registrace bezplatná. Výhodou pro ně je i odvoz vykoupených zálohovaných jednocestných obalů zdarma autorizovanou společností. Ta také nabízí zaregistrovaným obchodům s potravinami prodávajícím vratné lahve každoroční příspěvek na pokrytí nákladů jejich třídění dle materiálu a objemu.

Dánský systém pokrývá celý řetězec života obalu. Vše začíná registrací obalu u autorizované společnosti – ta je nutná pro fungování zpětného odběru obalů automaty společnosti a také pro vyměření poplatků, které výrobce či dovozce společnosti hradí. Platí se poplatek za registraci obalu do systému, poplatek za dopravu obalu a poplatek za sběr obalu. Jejich výši každoročně stanovuje Dansk Retursystem dle objemu prodeje dané osoby za předcházející rok a předpokladem pro rok budoucí. Kalkulace podléhá schválení Dánské agentury ochrany životního prostředí. Výše vybraných poplatků musí být v rovnováze s náklady po dané šestileté období, aktuálně 2002-2008. Registrační poplatek v jednotné výši je třeba platit vždy při registraci nového druhu obalu při jeho uvádění na dánský trh. Poplatek za dopravu se hradí za vratné i jednocestné obaly dle materiálu a objemu, není však vybírán v případě dodání zboží v jednocestných obalech hotelům a restauracím. Poplatky za sběr obalu se platí pouze za jednocestné obaly.³¹

---

³¹ www.dansk-retursystem.dk

Každý zaregistrovaný jednocestný obal musí nést logo zálohového systému. Tato loga jsou registrovanými ochrannými známkami, které vlastní Dansk Retursystem. Logo může být buď již součástí vlastní etikety výrobce – tzv. primární označení, nebo ve formě nálepky dodatečně doplněné na obal – tzv. sekundární označení. Primární označení podléhá přesným kritériím o barvě, velikosti a umístění loga na obalu – skládá se z loga samotného, slova „*pan*“ (záloha) a písmene A, B nebo C značící hodnotu zálohy.³² Součástí primárního označení je i čárový kód pro ztížení možnosti uvedení neautorizovaných obalů na trh. Dansk Retursystem je výhradním prodejcem nálepek pro sekundární označení.³³ To se skládá ze tří částí – slovního označení materiálu obalu „*GLAS*“ (sklo), „*PLAST*“ (plast), „*ALU*“ (hliník), „*STÁL*“ (ocel), písmen A-C značící hodnotu zálohy a řady pěti teček, které slouží k rozpoznání obalu automaty pro zpětný odběr.³⁴ Místo nich může být součástí nálepky čárový kód. Kvůli snížení možností padělání se nálepky tisknou speciální barevnou kombinací, která je rozeznávána automaty zpětného odběru.

Výši záloh nápojových obalů v systému Dansk Retursystem určuje dánské ministerstvo životního prostředí. Jak pro vratné tak pro jednocestné obaly existují tři výše záloh podle typu materiálu a objemu daného obalu. Pro jednocestné obaly jsou zavedeny tři kategorie A-C, které musejí být viditelně vyznačeny.³⁵ Zálohy za obaly které nejsou vyplaceny zpět spotřebitelům, tzv. přebytečné zálohy, jsou společností používány k vylepšování systému. Slouží k financování zpětného odběru neregistrovaných obalů (např. individuálně dovezených lahví), ekologické osvětové programy a publikační činnost. V roce 2005 bylo takto použito okolo 2,6 milionu dánských korun.

Vratné lahve stojí mimo tento systém a přestože jsou zálohované tak nenesou dané logo. Obvykle je na nich slovní nápis „*returflaske*“ čili zálohovaný obal. Spotřebiteli je záloha vrácena po výkupu obalu v obchodě. Zálohy si mezi sebou poté vyrovnávají pouze výrobci či dovozci a prodejci bez zásahů Dansk Retursystem jako prostředníka. Ten jen dohlíží, aby byl splněn požadovaný objem návratnosti tohoto typu obalu.

Vratné a jednocestné obaly se liší v tom, že vratné obaly musí povinně vykoupit kterýkoli prodejce i v případě, že daný obal nemá ve svém sortimentu. U jednocestných existuje

³² www.dansk-retursystem.dk

³³ tamtéž

³⁴ tamtéž

³⁵ tamtéž

všeobecná povinnost výkupu automaty, pokud prodejce automat nevlastní tak je možno tyto obaly zpět vykoupit pouze tehdy pokud má prodejce stejné v nabídce. Výkup obalů mimo dánský systém, například individuálně dovezených z jiných zemí atd. zůstává na volné úvaze obchodníka, Dansk Retursystem si za jejich odvoz neúčtuje navíc žádné poplatky.

Odevzdané obaly jsou shromažďovány v pytlích či paletách, jejichž odvoz od obchodníků zajišťuje autorizovaná společnost zdarma, náklady jsou již hrazeny z poplatků vybíraných od osob uvádějících obaly na trh. Dansk Retursystem má v zemi dvě centra zpracování obalů, kam jsou zapečetěné naplněné pytle a palety označené jmény obchodů svázeny po výkupu. Zde se strojově zaznamená objem odevzdaných obalů konkrétních prodejců, obaly se stlačí a tím připraví na převoz k recyklaci.

Autorizovaná společnost jako jediná zajišťuje systém vzájemného zúčtování záloh za jednocestné obaly – tzv. clearing. Dle výše nahlášených prodejů obalů fakturuje společnost dovozcům či výrobcům náklady jejich záloh. Ty jsou pak společnostmi vraceny obchodníkům podle objemu jimi vykoupených obalů a obchodníky dále postoupeny zpět výrobcům a dovozcům. Obchodníkům jsou společnostmi vraceny zálohy obvykle až po přepočítání objemu obalů ve střediscích Dansk Retursystem. To se ale v poslední době mění spolu se zaváděním nových druhů automatů na výkup obalů. Ty obal vykoupí a vrátí za něj spotřebiteli zálohu. Kromě toho však navíc vykoupené obaly sečtou a zaznamenají jejich počet on-line do databáze autorizované společnosti. Ta tak má průběžně aktualizovaný přehled o počtu vykoupených obalů daného konkrétního obchodníka a může mu vracet zálohy mnohem rychleji než po centrálním přepočítání obalů. Nový druh automatu také obal patřičně stlačí takže odpadá jeho doprava do středisek Dansk Retursystem, který tak jen pouze organizuje jejich svoz z obchodů přímo do recyklačních závodů. V roce 2005 bylo instalováno 350 těchto automatů, v minulém roce bylo zprovozněno dalších 100 a jejich počet má v budoucnu nadále růst.³⁶

Společnost garantuje vytrídění obalů dle typu materiálu na sklo, plast, hliník a ocel. Tyto suroviny pak prodává k recyklaci – vyrábí se z nich nové plechovky, lahve nebo fleecové oděvy. Autorizovaná společnost deklaruje, že v závislosti na tržbách za prodané suroviny upravuje výši prvotních registračních poplatků výrobců a dovozců. Je to jedna z motivací, jak

---

³⁶ www.dansk-retursystem.dk

působit na zvýšení objemu recyklace – čím vyšší tržby za získané suroviny, tím nižší poplatky za registraci do systému.

A jaké jsou dosavadní výsledky dánského systému zpětného odběru obalů? Důležité je posuzování tzv. procentuální návratnosti, ta vyjadřuje objem spotřebiteli vrácených obalů ve vztahu k celkovému množství obalů uvedených na trh. Nařízení ministerstva životního prostředí požaduje dosažení 98% návratnosti u vratných obalů a 95% u jednocestných obalů. Za rok 2005 bylo dosaženo 100% návratnosti vratných a 84% jednocestných obalů. Dansk Retursystem si to vysvětluje tím, že podíl jednocestných obalů na trhu není zatím tak velký jak předpokládá nařízení ministerstva a že toto číslo bude stoupat.³⁷

5.3 NĚMECKO

Tradičně progresivní zemí z pohledu recyklací je Německo, které již za rok 2000 vykázalo recyklaci 81% všech obalů uvedených na trh.³⁸ Podle studie německé autorizované obalové společnosti tento vysoký podíl recyklace pomohl ušetřit 64,1 milionů MJ energie a zabránil tak vzniku zhruba 1,32 milionů tun skleníkových plynů v roce 2003.³⁹ Devět z deseti německých domácností třídí vyprodukovaný odpad.⁴⁰ Třídění obalových odpadů má v této zemi dlouhou tradici.

Kořeny současné situace sahají do roku 1991, kdy vstoupil v platnost zákon o obalech – „*Verpackungsverordnung*“. Tehdejší ministr životního prostředí tento zákon koncipoval jako prostředek ochrany vratných obalů před obaly na jedno použití, jejichž oblíbenost počátkem devadesátých let rapidně vzrůstala. Základem bylo stanovení hraničního podílu vratných obalů na celkovém trhu obalů. Pokud by ve dvou po sobě jdoucích letech došlo k poklesu podílu vratných obalů pod 72% dojde k zavedení zálohového systému jednocestných obalů. Toto ustanovení sloužilo jako motivace výrobců používat vratné lahve a zároveň jako určitá hrozba v případě poklesu jejich tržního podílu.

³⁷ www.dansk-retursystem.dk

³⁸ Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit · www.bmu.de

³⁹ Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland AG · www.gruener-punkt.de

⁴⁰ Duales System Deutschland AG · www.gruener-punkt.de

Dalším prvkem zákona bylo zavedení povinnosti obchodníků odebírat zpět prodejní obaly nabízených výrobků. Za tímto účelem vytvořili obchodníci a výrobci společnost Duales System Deutschland (DSD), která zajišťovala kolektivní plnění této povinnosti – recyklační kvóty prodejních obalů byly vždy dosaženy. Jiná situace byla u vratných obalů – jejich podíl na trhu se v průběhu devadesátých let postupně snižoval, hranici 72% prolomil roku 1997 (71,33%), 1998 (70,13%), v roce 2002 činil již jen 56,24%.⁴¹

Od 1.ledna 2003 proto v Německu platí zálohový systém nevratných obalů. Při jeho zavedení argumentovala vláda velkou prospěšností vratných obalů pro životní prostředí ve srovnání s obaly jednocestnými – jejich výroba je energeticky méně náročná a tím i méně přispívá ke globálnímu oteplování, v důsledku jejich používání nevzniká tolik odpadu. Zálohový systém zajišťuje sběr kvalitně vyříděných surovin bez dalšího připravených k novému využití a zamezuje nežádoucímu odkládání odpadů ve volné přírodě.

Zpočátku se nový systém záloh pro svou nepropracovanost a nekoncepční řešení setkal se značnou kritikou. Jeho podstatnou slabinou bylo to, že daný obal bylo možno vrátit pouze v místě jeho zakoupení. V praxi to znamenalo předložit ke každé vrácené plechovce nějaký doklad o koupi. Dalším problémem bylo neprůhledné posuzování toho, který obal bude zálohován a který ne. Například alkoholické nápoje v jednocestných obalech byly zálohovány pouze tehdy, pokud obsah alkoholu v nápoji nepřesáhl 15%. Záloha byla stanovena na 25 centů pro obaly do objemu 1,5 litrů a 50 centů pro objemy vyšší.

Celý systém byl z výše uvedených důvodů značně nepřehledný a pro spotřebitele i obchodníky velice problematický. Důsledků jeho zavedení bylo několik. Někteří výrobci zavedli tzv. ostrovní zálohové systémy – začali plnit své výrobky do individuálně odlišitelných obalů, které bylo možno odevzdat pouze v jejich partnerských obchodech. Tyto obaly nebyly zálohovány, což byla jejich konkurenční výhoda. Německé ministerstvo životního prostředí tento způsob uznalo jako legitimní, pokud budou splněny obalové recyklační kvóty.

Evropská komise pohrozila zahájením řízení o porušení komunitárního práva proti Německu. Zálohovému systému vytýkala, že znemožňuje zahraničním výrobcům přístup na německý

---

⁴¹ viz číslo 2 přílohy

trh, protože jejich náklady na zpětný odběr obalů jsou nesrovnatelně vyšší – patrné je to zejména u importovaných minerálních vod, které musejí být plněny jen u zdroje, který je u zahraničních výrobců dále než u německých. V případě používání vratných obalů, ke kterým systém záloh výrobce tlačí by němečtí výrobci získali neoprávněnou výhodu na trhu proti výrobcům zahraničním. Dle analýz životního cyklu obalu je jasné, že ekologická prospěšnost vratných obalů přímo souvisí se vzdáleností, kterou musejí urazit od výrobce ke spotřebiteli. V případě zahraničních výrobců minerálních vod je tak argument ekologické prospěšnosti neopodstatněný. Kritika evropské komise se také obrátila proti tzv. ostrovním zálohovým systémům a dále též faktu, že použitý jednocestný obal bylo možno vrátit pouze v místě jeho zakoupení. Vytknuté nedostatky musí Německo odstranit a zavést jednotný celostátní systém zpětného odběru obalových odpadů.

To se po několika letech značné právní nejistoty skutečně stalo a od 1. května 2006 se uplatňuje celostátní systém zajišťovaný společností Deutsche Pfandsystem GmbH (DPG)⁴². Ten je oproti pravidlům z roku 2003 značně zjednodušen. Při vracení obalů již není brán ohled na jejich objem a tvar jako tomu bylo v dříve povolených ostrovních systémech. Ty jsou v novém systému postaveny mimo zákon. Nyní je obchodník povinen vykoupit zpět i obal jiný než je ten, který prodává a který byl zakoupen v jiné provozovně. Odpadá tak složité dokladování koupě v daném místě žetony nebo pokladními účty. Výjimkou jsou obchody do 200m² prodejní plochy, které musí nadále vykupovat pouze ty obaly, které prodávají. Záloha byla rozšířena a nyní se vztahuje na všechny jednocestné obaly, výjimkou jsou obaly ovocných džusů, vína a lihovin a nápojů obsahujících minimálně 50% podílu mléka.

Výše zálohy byla sjednocena a činí 25 centů pro všechny obaly. Celkově je výše záloh vyšší než u vratných obalů – plechovka piva je zálohována 25 centy zatímco vratná láhev pouze 8 centy. U minerálních vod je to pak 25 a 15 centů. Cílem je zvýšit podíl vratných obalů na trhu - zavedením vyšších záloh se jednocestné obaly zdají být dražší, což má snížit poptávku. Obaly patřící do jednotného systému DPG jsou jednoduše rozpoznatelné díky novým nálepkám, které se na výrobky musí umístit.⁴³ Ty kromě loga systému obsahují také čárový kód pro jejich identifikaci automaty na zpětný odběr a další speciální bezpečnostní prvky, které mají zabránit pokusům o jeho zneužívání.

---

⁴² www.dpg-pfandsystem.de

⁴³ tamtéž

DPG zajišťuje tzv. clearing – vyrovnávání přebytků a deficitů v hodnotách záloh mezi jednotlivými prodejci. Někteří prodejci, zejména například čerpací stanice pohonných hmot totiž prodají podstatně více jednocestných obalů (a tím vyberou i více na zálohách) než kolik jich přijmou k výkupu zpět. U jiných prodejců může být situace opačná – vykoupí víc obalů než prodají a jejich náklady na vrácení záloh přesáhnou příjmy z jejich zaúčtování při prodeji. DPG tyto prostředky centrálně přerozděluje tak, aby byly příjmy a výdaje pokud možno co nejvíce vyrovnány.

A jaké byly výsledky zavedení zálohového systému?

Podle studie European⁴⁴ (Evropské organizace pro obaly a životní prostředí) mělo zavedení systému záloh negativní ekonomické důsledky vyvoláním celkové nejistoty na nápojovém trhu, zvýšením nákladů a omezováním možností uplatnění zahraničních výrobců. V roce 2004 bylo v souvislosti se zálohami ztraceno 9530 pracovních míst, v některých závodech na výrobu obalů byla pro nižší poptávku omezena pracovní doba. Diskontní řetězce zavedly ostrovní systémy obalů, což snížilo odbyt výrobců zavedených značek. Prodejci se také museli vypořádat se zvýšenými náklady na zpětný odběr a skladování použitých obalů. Celkově nastal odklon spotřebitelů od jednocestných obalů a růstu prodeje výrobků v obalech vratných, což je jistě pozitivní jev. Ten je však bohužel doprovázen snížením jejich návratnosti, která v některých kategoriích poklesla pod 50%. Studie to vysvětluje tím, že záloha na vratné obaly je v porovnání s jednocestnými nižší. Lidé tedy dají přednost vratnému obalu, který však již zpět neodevzdají – výsledkem je vyšší ekologická zátěž, protože výhoda vratných obalů se projeví pouze pokud se téměř všechny vrátí k novému plnění. Negativní je i rozmach různých druhů lahví – vrácené obaly pak musí být vráceny vždy konkrétnímu výrobcí, což zvyšuje ekologickou zátěž. Bohužel se tento trend v poslední době projevuje též u pивních lahví v České republice. DSD i nadále provozuje sběr skla v rámci pouličního sběru tříděných odpadů. Snížení objemu odevzdaného skla v návaznosti na zavedení záloh ohrožuje existenci tohoto sběru v budoucnosti. Značná část plastových obalů je vyvážena k recyklaci do Číny, což znevýhodňuje německé zpracovatele, jejichž kapacity dnes nejsou plně využívány. Od doby publikace uvedené studie však došlo k podstatným změnám a doplněním systému. Ten je nyní již plně kompatibilní s právem ES, byly odstraněny jeho největší slabiny a došlo ke sjednocení pod společností DPG. Celkově vzato se však německý přístup k řešení

⁴⁴ The European Organisation for Packaging and the Environment - www.europen.be – Mandatory deposits on non-refillable beverage containers in Germany: The Economic, Environmental and Social Effects, 2004

obalové problematiky jeví jak technicky-organizačně, tak i po finanční stránce jako velmi nákladné řešení jehož opodstatněnost není vždy jasná.

To ostatně potvrzuje i studie IFEU (Institute for Energy and Environmental Research) z německého Heidelbergu⁴⁵. Jedná se o tzv. LCA (Life Cycle Assessment), což je celková analýza „životní poutě“ obalu, kterou si u institutu zadala organizace PETCORE.⁴⁶ Studie porovnávala dopady na životní prostředí:

1. a) nealkoholických nápojů balených v jednocestných PET lahvích
- b) nealkoholických nápojů balených ve vratných lahvích
2. nealkoholických nápojů balených v jednocestných zálohovaných lahvích

Jednocestné PET jsou představovány lahví obsahu 1.5 l, s podílem na trhu více jak 60 procent, pokud se vychází z počtu lahví. Pokud je podíl na trhu vyjádřen v litrech, pak se segment 1.5 l lahví změní a představuje přes 90 procent jednocestných lahví na trhu. Láhev objemu 0.7 l dominuje segmentu vratných lahví. To je důvodem, proč mnoho studií porovnává 1.5 l jednocestnou PET s 0.7 l opakovaně plněnou skleněnou lahví.

Při podmínkách separovaného sběru obalových odpadů jakým je DSD je ekologická zátěž jednocestných nezálohovaných PET podobná zátěži opakovaně plněných skleněných lahví. V případě zálohovaných jednocestných PET lahví jejich ekologická zátěž roste. To je hlavně dáno tím, že většina jich je exportována k recyklaci na Dálný východ. Tento rozdíl by byl odstraněn, kdyby zálohované PET byly recyklovány přímo v Německu, jak je tomu v případě lahví získaných ze systému DSD.

Tato studie prokázala, že jednocestné PET lahve mohou být stejně ekologicky šetrné jako vratné skleněné lahve a to za okolností, kdy nejsou zálohovány. Podle současného německého legislativního rámce to znamená, že jednocestné PET by měly být vyňaty ze zálohování a vrátit se zpět do sběrového systému DSD. Otázkou je, jak by pak mohl systém záloh bez zahrnutí jednocestných PET pokračovat a zda by vůbec dostatečně efektivně fungoval.

Podle studie by přijatelnou alternativou mohla být taková revize obalového zákona, která by ekologicky výhodné obalové systémy zahrnula do záloh bez toho, že by byly diskriminovány

⁴⁵ IFEU (Institute for Energy and Environmental Research), www.ifeu.de

⁴⁶ Petcore - PET containers recycling Europe, www.petcore.org

ve srovnání s vratnými obaly. Současný poplatek zálohy ve výši 25 centů pro jednocestnou láhev je diskriminační ve srovnání s poplatkem pro zálohu vratné lahve v hodnotě 15 centů. Mimoto spotřebitelům nelze vysvětlit, že jsou povinni vracet prázdné lahve do obchodu, když jsou následně na recyklaci přepraveny do jiné části světa. Tímto nakládáním se eliminuje veškerý ekologický přínos, který je primárním důvodem pro sběr lahví.

Německý pouliční systém sběru DSD byl ve smyslu své účinnosti sběru velmi efektivní až do doby zavedení záloh v roce 2003. Vykazoval koeficient recyklace na úrovni téměř 80%, což odpovídá většině systémů sběru se zálohou. Nyní se však pohybuje pod hranicí 35%, což se dá označit jako alarmující situace.⁴⁷ Důvody jsou dva: Zavedením záloh mnoho spotřebitelů polevilo ve třídění odpadů. Efektivita systému zpětného odběru je dána mírou čistoty a jednotnosti směsi přítomných materiálů, získaných sběrnými pytli nebo kontejnery pouličního systému. V Německu se pouliční sběr týká téměř všech typů balení, což znamená obtížné dotřídění obalů. Výsledkem je, že zhruba 40-65% obalů v německých kontejnerech se po dotřídění nehodí pro recyklaci. Většina národních obalových společností omezuje své systémy sběru jen na položky, které lze pro recyklaci účinně zpětně získat. To má velmi významný vliv na kvalitu tříděných materiálů a tím i na koeficient recyklace. V Rakousku se situace zlepšila zavedením podomního sběru plastů a celkově je vyřazeno pouze 19% obalů.⁴⁸

Stejná situace jako v Německu je i u nás, kde autorizovaná obalová společnost uvádí dosažení vynikajících objemů vytříděných obalů. Avšak otázkou zůstává, jak kvalitní tento vytříděný obalový odpad skutečně je, což je určující pro jeho druhotné použití. Mnohdy se totiž stává, že se v kontejnerech na tříděný odpad nachází i předměty z jiného materiálu, což znehodnotí celek jako surovinu a veškerý obsah kontejneru je tak zbytečně zavezen na skládku.⁴⁹

Vzdálenost k cíli je významným parametrem pro obalové výrobky jako je PET. Tento princip se týká distribuce výrobku ke spotřebiteli, stejně jako následně vzdálenosti od recyklačního místa. Je nutné najít rovnováhu mezi ekologickými a ekonomickými aspekty dopravy plastových obalů, což však jde velmi těžko – masivní export plastů k recyklaci do Asie může být sice ekonomicky výhodný, avšak dopady na životní jsou značné. Zůstává tedy otázkou, zda je potom takovýto systém ekologicky opodstatněný a ospravedlnitelný. Vnímání veřejností také neodpovídá vždy nutně skutečnosti. Někteří němečtí obyvatelé si po

⁴⁷ www.petrecycling.cz

⁴⁸ Trennt – das Magazin des ARA Systems, Nummer 2/2007, ARA Altstoff Recycling Austria AG, str. 15

⁴⁹ časopis Týden - 15/2007, str. 34

zavedení záloh mohou myslet, že PET lahve na jedno použití, jsou z hlediska ekologie stejně dobré jako ty vratné skleněné. Je proto nutné nepolevovat v osvětových kampaních a ekologické výchově tak, aby se jistě dobře míněný záměr záloh jednocestných obalů neminul účinkem a nevedl k nárůstu jejich spotřeby.

5.4 RAKOUSKO

V sousedním Rakousku je garantem systému nakládání s obaly tamější autorizovaná obalová společnost ARA – Altstoff Recycling Austria Aktiengesellschaft.⁵⁰ Když byla v roce 1993 zahájena jednání o vstupu do EU s Rakouskem, Finskem a Švédskem, Rakousko transponovalo do národního zákona směrnicí 94/62/EC o obalech a obalových odpadech. Tím je Zákon o obalech Rakouska, zavedený na základě rakouského Zákona o řízení odpadů, který obsahuje ustanovení o odpovědnosti výrobce: všichni výrobci, distributoři a dovozcí uvádějící obaly nebo zboží v obalech na trh v Rakousku jsou zcela odpovědní za jejich zpětný odběr a opětné využití jejich odložených obalů.

Osoby povinné dle zákona o obalech splní své povinnosti zpětného odběru obalů buď formou organizování a zavedením svého vlastního systému sběru, nebo mohou delegovat svou odpovědnost na autorizovanou společnost ARA.

ARA je zakládající členkou PRO EUROPE – sdružení evropských autorizovaných obalových společností. Tento systém umožňuje přenesení povinností zpětného odběru pomocí licenčního poplatku. Poplatek se platí společnosti ARA na základě objemu obalového materiálu uvedeného na trh a pokrývá veškeré náklady spojené s využitím obalového odpadu (jeho sběr, třídění, transport, recyklaci atd.). ARA uděluje výrobcům licence k používání tzv. "*Zeleného bodu*" – to je opravňuje využívat na svých obalech grafický znak, který dokazuje, že přispívají do systému zpětného odběru organizovaném autorizovanou společností, použití této značky není však v žádném případě povinné. Kromě zastřešující organizace ARA, která uzavírá licenční smlouvu a vybírá a shromažďuje poplatky za všechny obalové materiály se v Rakousku podílí na sběru plastů a procesu opětovného využití dalších osm organizací jako součást celého systému.⁵¹

---

⁵⁰ www.ara.at

⁵¹ tamtéž

Každá z nich se zaměřuje na zajištění recyklace jiného druhu obalového materiálu – skla, hliníku, plastu, papíru, železa a ostatních kovů, dřeva, obalů z více materiálů např. tetra-pak. Tyto organizace jsou zastřešeny ARA, která z poplatků vybraných od výrobců financuje jejich provoz.⁵² Jedna těchto osmi zpracovatelských společností, společnost ARGEV⁵³ ve spolupráci se soukromými společnostmi pro likvidaci odpadů a samosprávnými obcemi organizuje druhový sběr a třídění plastů, hliníku, oceli, bílého plechu (pocínovaných plechovek na konzervy), dřeva a kompozitních obalů. Dalším příkladem je společnost ÖKK.⁵⁴ Ta je zodpovědná nejen za transport sebraných a vyříděných plastových obalů a organizaci skutečné recyklace a opětovného využití tohoto druhu suroviny, ale rovněž za hodnocení nových recyklačních technologií. Tím může výrobcům poskytovat rady, jak vyrobit plastový obal, který je ze 100% recyklovatelný a informovat spotřebitele o sběru a recyklaci plastů.

Na rozdíl od mnoha jiných systémů sběru v Evropě, rakouská organizace pro opětovné využití obalů vykonává sběr jak obalů po spotřebě z domácností, tak z obchodních i průmyslových organizací. Sběrové schéma je založeno na donáске do sběrových středisek a volně rozmístěných kontejnerech na tříděný odpad. Separovaný sběr prvního typu vyžaduje, aby recyklovatelné obaly byly přinášeny do specifických středisek sběru a zde odkládány podle druhu materiálu, obdobou jsou naše sběrné dvory ve větších městech ČR. Rozdílné části nasbíraného obalového materiálu odevzdávají občané podle barevných kódů, umístěných na sběrových nádobách ve středisku.

Relativně novátorským je sběr použitých obalů realizovaný přímo od domů obyvatel. Ti dostanou speciální žluté pytle na plasty a po naplnění jsou přímo od jejich domů odvezeny k recyklaci. Toto pohodlí je silně motivujícím faktorem pro většinu populace. Celkem 17% objemu rakouského sběru plastů je získáno z prvního systému, tj. odnášky do sběrových středisek, zatímco 83% připadá na sběr od domů.⁵⁵ V roce 2001 provedla ARA mezi obyvatelstvem šetření ke zjištění, jak jsou spokojeni se systémem opětovného využití obalů. Výsledkem bylo zjištění, že 91% Rakušanů sbírá obalové plasty odděleně od kuchyňského odpadu.⁵⁶ Kromě toho dotazovaní sdělili, že separovaný sběr je součástí jejich denního života a nevyžaduje od nich mimořádné úsilí. To je úspěchem autorizované společnosti a velký podíl na tom má systém sběru tříděných plastů přímo od domů obyvatel.

⁵² www.ara.at

⁵³ Arbeitsgemeinschaft Verpackungsverwertungs Ges.mbH., www.argev.at

⁵⁴ Österreichischer Kunststoff Kreislauf, www.okk.co.at

⁵⁵ www.petrecycling.cz

⁵⁶ tamtéž

Celkové obchodní výnosy z poplatků odvedených výrobcí ARA klesají - v roce 1998 činily 194,3 milionů Euro, loni již jen 139,5 což oproti roku 2005 představuje pokles ve výši milionů Euro.⁵⁷

Cílem ARA však není akumulace finančních prostředků a tvorba zisku takže se tento pokles na jejím hospodářství negativně neprojevuje. Logicky je vykompenzován stabilně a podstatně narůstajícím počtem licenčních smluv uzavíraných ARA během posledních let. Na počátku fungování systému v roce 1994 činil počet licencí 8353. Pak vzrostl na 11479 v roce 1998 a v roce 2001 již dosáhl 12652. Poslední data za loňský rok tento trend jen potvrzují, v roce 2006 se počet účastníků systému ARA zastavil na čísle 14352.⁵⁸

Tento nárůst je spojen se snižováním poplatků, které si ARA účtuje za zpracování obalů - stále více subjektů si uvědomuje, že je finančně výhodnější podepsat smlouvu o sdruženém plnění s autorizovanou společností než provozovat technicky náročnější vlastní systém zpětného odběru. Ušetřené náklady za recyklační poplatky mohou společnosti použít pro jiné investice nebo je částečně přenášejí do snížení cen svých produktů, z čehož mohou mít prospěch i spotřebitelé. Pokles příjmů na poplatcích tedy ARA nepovažuje za negativní trend, naopak pro rok 2006 počítala s příjmy ještě nižšími než těmi, kterých nakonec opravdu dosáhla. Průměrný roční poplatek za jednu tunu se snížil z 268 Euro v roce 1999 na 132 Euro v roce 2006.⁵⁹

Za minulý rok 2006 se v systému ARA podařilo vytrždit 787 350 tun obalů, zhruba 60% z tohoto počtu pocházelo z domácností a 40% z oblasti průmyslu.⁶⁰ Po dotřídění bylo znovu využito téměř 736 500 t obalového materiálu, což představuje 7% nárůst oproti roku 2005. Nárůst byl také zaznamenán v celkovém průměrném objemu vytržiděného obalového odpadu na obyvatele - v loňském roce činil 113,9 kg oproti 110,7 kg v roce předminulém.⁶¹ Tento nárůst dává ARA do souvislosti s markantním rozšířením počtu sběrných míst. Oproti roku 2005 jich 34 013 přibylo, což představuje nárůst o 3%. Celkový počet míst, kam mohou Rakušané odložit obalové odpady loni činil 1 218 313.⁶² Spolu s hustotou sítě kontejnerů došlo i k rozvoji sáčkového sběru plastů - v minulém roce se již 1,35 miliónu domácností

---

⁵⁷ www.ara.at

⁵⁸ tamtéž

⁵⁹ tamtéž

⁶⁰ Die Leistungen des ARA Systems: Nachhaltigkeitsbericht und Report 2006, ARA, Wien 2007, str. 15

⁶¹ www.ara.at

⁶² Die Leistungen des ARA Systems: Nachhaltigkeitsbericht und Report 2006, ARA, Wien 2007, str. 16

z větších měst podílelo na uživatelsky nenáročném sběru plastových obalů, které byly odvezeny přímo od jejich domů.⁶³ Tento způsob sběru se odrazil v celkové kvalitě vyříděných obalových materiálů – ve Vídni muselo být při dotřídění vyřazeno jen 14,6% plastů, což představuje znatelný pokles oproti 35,2% v roce 2005.⁶⁴ Celostátní průměr činí 19%, což je velmi nízké, zvláště ve srovnání s Německem, kde se pohybuje mezi 40% a 65%.⁶⁵ Celkově je důležité upozornit na relativně nízký podíl energetického využití obalů, to činí pouze 12,5%, valná většina obalů je tedy použita jako druhotná surovina při výrobě.⁶⁶

Rakouský systém společnosti ARA je velmi efektivním řešením obalové problematiky. Vykazuje vysokou úroveň recyklace a obaly jako druhotná surovina jsou využívány v četných zpracovatelských závodech po zemi, podíl obalů ekologicky nešetrně vyvážených do vzdálených zemí k další výrobě je tedy nízký. Zároveň je však systém velmi přínosný pro obyvatelstvo, zvláště pak domácí sběr drobných plastů ve větších městech a hustá síť kontejnerů. To se projevuje jak v kvalitě vyříděných materiálů, tak i v ochotě lidí aktivně spolupracovat a použité obaly třídit.

---

⁶³ Die Leistungen des ARA Systems: Nachhaltigkeitsbericht und Report 2006, ARA, Wien 2007, str. 16

⁶⁴ Trennt – das Magazin des ARA Systems, Nummer 2/2007, ARA Altstoff Recycling Austria AG, str. 13

⁶⁵ Trennt – das Magazin des ARA Systems, Nummer 2/2007, ARA Altstoff Recycling Austria AG, str. 15

⁶⁶ Die Leistungen des ARA Systems: Nachhaltigkeitsbericht und Report 2006, ARA, Wien 2007, str. 24

6. NÁPOJOVÉ OBALY

6.1 SYSTÉMY SBĚRU PET LAHVÍ

Nápojové obaly jsou velmi důležitým druhem obalů nejen v České republice, ale i v celosvětovém měřítku. Pojem nápojový obal = tento pojem není v ZOB přímo definován. Z tohoto důvodu je třeba vycházet z definice pojmu obal podle § 2 písm. a) tohoto zákona a definice nápoje ve smyslu ustanovení § 23 odst. 2 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Podle tohoto ustanovení se nápojem rozumí potravina upravená studenou nebo teplou cestou či jinak ošetřená tak, aby mohla být přímo nebo po ohřevu podána ke konzumaci, a to pokud je vzhledem ke skupenství, složení apod. za nápoj považována.

Nápojové obaly tvoří značnou část jednocestných obalů, které je potřeba vytrídít. V průběhu devadesátých let minulého století došlo v České republice k masivnímu nárůstu spotřeby jednocestných nápojových obalů, zjevné je to zejména při pohledu na objemy plastových nápojových obalů – jednocestných PET lahví. Ty objemově tvoří největší podíly obalů v domovních odpadech.⁶⁷ Otevřenou zůstává otázka, jak se s tímto kvantitativním nárůstem v jejich používání a tím i narůstajícími objemy plastových obalových odpadů vypořádat. Existuje zhruba pět základních systémů sběru PET lahví, které se v různých zemích světa s menšími odlišnostmi uplatňují:⁶⁸

1. Kerbside collection – odkládání sběrných pytlů z domácností u chodníků
2. Drop-off collection – uložení do sběrných kontejnerů
3. Return vending – zpětný odběr automaty
4. Buy back centers – výkupní centra
5. Refill and deposit – vratná částka v obchodech

1. Sběr PET lahví podle této metody probíhá přímo v domácnosti spotřebitele. Ten obdrží od společnosti zodpovědné za nakládání s obalovými odpady sběrný plastový pytel, do kterého odkládá vytríděné PET lahve připravené k recyklaci. Po naplnění je pytel umístěn zpravidla

⁶⁷ EKOVEL – „Možnosti podpory opakovaně používaných a zvýšení recyklace nápojových obalů v České republice“, 2000, www.petrecycling.cz

⁶⁸ www.petcore.org

před dům vedle směsného komunálního odpadu a v pravidelných intervalech spolu s ním odvážen k dalšímu zpracování.

Výhod tohoto systému je několik. Především je to pohodlí, které spotřebiteli přináší. Nemusí hledat kontejner k odložení daného odpadu a ten pak na toto místo pravidelně nosit. Tato výhoda znamená, že účastnit se tohoto systému je ochotno větší spektrum občanů než ve způsobech jiných. Dokladem je například vzrůstající počet rakouských domácností, které se zapojily do tohoto sběru organizovanou společností ARA – v roce 2005 se ho účastnilo 1,33 milionu domácností, v roce 2006 již jich bylo přes 1,35 milionu.⁶⁹

Další výhodou je relativně nízké znečištění sebrané suroviny, sběru je dobrovolný a logicky se ho proto účastní jen ekologicky více uvědomělá část populace. Je tedy předpoklad, že tito lidé budou třídit obaly správně.

Další nespornou výhodou tohoto systému je spojení svozů směsného odpadu s odvozem plastových obalů – snižuje se množství jízd nutných k zajištění svozu a tím se i minimalizuje celkový dopad systému sběru na životní prostředí, především pokud jde o čistotu ovzduší. Finanční náklady pak také klesají.

V tomto systému se sbírají buď PET lahve samostatně nebo spolu s jinými drobnými plastovými obaly z domácnosti – například jogurtovými kelímky atd. Druhá varianta je pro spotřebitele ještě pohodlnější, avšak vyžaduje dodatečné náklady na dotřídění před druhotným zpracováním, rovněž stupeň znečištění takto sebrané suroviny bývá vyšší. K rychlému nárůstu počtu domácností, které se připojily k této metodě dochází především v Belgii a také Rakousku, o jehož systému zpětného odběru je pojednáno výše. Tímto systémem se obvykle daří zpětně zachytit 40–60% cílených druhů uživatelských surovin. V České republice tento způsob sběru není v současné době zaveden.

2. Tato metoda sběru PET lahví je jednou z nejrozšířenějších a zároveň nejstarších. Spočívá ve vybudování sítě sběrných kontejnerů, do kterých spotřebitel vhazuje použité PET lahve. Tímto způsobem se ovšem zachytí pouze kolem 10–15% z celkového množství určené druhotné suroviny. To je dáno především tím, že tento způsob sběru je na spotřebitele

⁶⁹ Trennt – das Magazin des ARA Systems, Nummer 2/2007, ARA Altstoff Recycling Austria AG, str. 13

náročnější – vyžaduje po něm aktivnější přístup než v případě první metody sběru od domu. Dalším určujícím faktorem je hustota kontejnerů a vhodnost jejich rozmístění v prostoru, například cíleným rozmístěním těchto kontejnerů v místech výskytu mnoha lidí – v nákupních střediscích, centrech větších měst atd. se množství vybrané suroviny zvyšuje – PET lahve totiž bývají nejčastěji využívaným obalovým materiálem, který mívají lidé u sebe.

Avšak ani rozšíření sítě kontejnerů není všelék a neplatí tak předpoklad, že více kontejnerů znamená automaticky nárůst vybraného množství PET. Toto potvrzují zkušenosti ze zemí s velmi hustou sítí sběrných míst pouze pro PET lahve jako je například Itálie (zhruba 24 500 kontejnerů) nebo Švýcarsko (cca. 21 500 kontejnerů). Ve Švýcarsku, kde sběr zajišťuje společnost Verein PET recycling Schweiz jsou sběrné kontejnery velmi promyšleně rozmístěny prakticky na všech veřejných místech jako jsou úřady, podniky, školy, nákupní centra, čerpací stanice, letiště, nádraží atd. S hustší sítí sběrných míst rostou náklady na rozmístění a obnovu kontejnerů, avšak celkové náklady na svoz klesají, protože čím hustší síť, tím nižší poměrné náklady na sběr. Množství vybrané suroviny je i při zvýšení počtu kontejnerů limitováno znečištěním – nesprávnými druhy odpadů nebo použitých obalů, které jsou odhozeny do kontejnerů určených jen pro PET. Přestože celková disciplinovanost lidí ve sběru obalových odpadů se zvyšuje, stále se míra znečištění v tomto systému sběru pohybuje kolem 10–30%. To citelně zvyšuje náklady na získání druhotné suroviny z lahví, protože ty se musí navýšit o náklady dotřídění. To je v evropských zemích zvláště drahé s ohledem na z pohledu světového měřítka vysoké náklady na pracovní sílu. Používá se proto dotřídňovací mechanizace, která ovšem zatím není schopna lidskou práci v této oblasti plně zastoupit. S vyšším poměrem znečištění ve sběrných kontejnerech samozřejmě klesá efektivita svozu, který se tím prodražuje. Aby se tomu předešlo, dochází ve světě k inovacím ve vzhledu sběrných nádob - ty s větší objemovou kapacitou mají stěny vyrobeny z pletiva nebo jiného průhledného materiálu. Lidé tak přesně vidí obsah kontejneru, což snižuje možnost omylu a neúmyslného vysypání jiného druhu odpadu. Různé druhy těchto kontejnerů se používají především ve Švýcarsku, ale i u nás jsou k vidění například u větších hypermarketů.

V České republice je tento způsob sběru nejčastějším, avšak jak vyplývá z výše uvedeného srovnání s Rakouskem, máme poměrně málo hustou síť kontejnerů. Velká vzdálenost ke sběrnému místu bývá v průzkumech veřejného mínění nejčastější odůvodnění toho, proč lidé netřídí odpad. Zintenzivnění sítě sběrných kontejnerů by v našich podmínkách proto zcela jistě přispělo k vyššímu objemu vyříděného obalového odpadu.

3. Systém zpětného odběru nápojových obalů automaty je vhodný pro země, kde je na tyto obaly zaveden zálohový systém. Spočívá v tom, že spotřebiteli je při koupi obalu v PET naučtována navíc záloha, která je mu po vrácení obalu do automatu navracena buď přímo ve formě hotovosti rovnou automatem, nebo ve formě kuponu, který je mu proplacen v obchodě. Tyto automaty jsou technologicky vyspělými zařízeními – jsou schopny rozpoznat jednotlivé druhy obalů podle váhy, tvaru, kódů na etiketě nebo dokonce i podle barvy použitého PET. Mohou tak přijímat více druhů nápojových obalů – skla, PET i hliníku. Pokud jde o PET lahve, tak automaty dovedou snížit objem vybraných lahví buď kompaktozem-lahve jsou slisovány přímo v automatu (snížení až o 60%), nebo nožovým mlýnem automatem posekány (snížení až o 95%).

Bilance provozu automatů je vcelku pozitivní: pokud jsou lahve zálohovány dostatečně vysokou motivující částkou, pak je návratnost velmi vysoká a většinou přesahuje 90% celkového množství suroviny uvedené na trh. Stejně jako v systému sběrných kontejnerů se od spotřebitele vyžaduje donesení materiálu ke sběru, finanční motivace však narozdíl od dobrovolného sběru do kontejnerů prakticky vyloučí případy, kdy láhev není vrácena. Positivem jistě je i eliminace množství obalů odhozených do krajiny, pokud je zálohovaná částka dostatečně vysoká. Problém znečištění druhotné suroviny zde odpadá, protože automat nevyhovující typ obalu nepřijme. Tím se ušetří vysoké náklady na dodatečné dotříd'ování suroviny před recyklací. Rovněž snížení objemu obalů přímo automatem umožňuje lepší skladovatelnost materiálu. Snižuje také četnost svozů od sběrných míst k recyklačnímu závodu a zvyšuje jeho efektivitu – najednou je možné převézt větší množství objemově upravené suroviny.

Nevýhodou tohoto systému sběru jsou náklady na pořízení automatu - ty jsou relativně vysoké a proto menší prodejci musí zálohované nápojové obaly odebírat ručně což je nejen nákladnější, ale vyžaduje i větší plochu pro skladování obalů před jejich odvozem k recyklaci. Další nevýhodou je, že automat mnohdy nerozpozná správně určité druhy obalů, byť byly zálohované – obaly různě poškozené, obaly bez etikety atd. Dále vznikají dodatečné náklady na zabezpečení výkupu – při vyšší zálohované částce se množí pokusy o vykoupení lahví, které do zálohového systému země nespádají, zejména lahvi individuálně dovezených. Jsou proto zaváděny speciální kódy na etiketách, které tomuto mají zabraňovat. Při komplexním

pohledu na výkup obalů automaty nelze také opomenout energetickou náročnost jejich provozu.

Tento systém zpětného odběru je s úspěchem provozován především v zemích severní Evropy – Dánsku, Švédsku, Norsku, Finsku. V těchto zemích je automat na zpětný odběr prakticky v každé větší prodejně nápojů. Systém záloh jednocestných obalů byl v roce 2003 zaveden i v sousedním Německu, o výsledcích jím dosažených a celkových dopadech lze však pochybovat. V České republice se automaty na zpětný odběr v poslední době velmi rozšiřují, používají se však výhradně pro výkup skleněných vratných lahví a jejich přepravek. V souvislosti se zamýšleným zavedením záloh na jednocestné nápojové obaly, které v současné době připravuje Ministerstvo životního prostředí by tento způsob zpětného odběru podstatně nabyl na významu.

4. Systém sběru výkupními centry nepatří k rozšířeným metodám zpětného odběru. Spočívá v odkupu vyříděné suroviny společnostmi zabývající se její recyklací, což je pro spotřebitele stimulem k třídění a odevzdání ve výkupním středisku. V tomto systému se daří vybírat zpět 15–20% materiálů. Příkladem uvedených systémů jsou naše Sběrné suroviny, které dříve v masovém měřítku vykupovaly jednotlivé druhy materiálů. Dnes je výkupní cena v případě papíru atd. tak nízká, že se pro běžného spotřebitele nevyplatí surovinu sbírat a raději jí odložit do kontejnerů na tříděný odpad bez nároku na odměnu. V případě výkupu PET lahví je tento způsob zcela nevhodný především pro jejich nízkou váhu a velký objem.

5. Posledním hlavním způsobem zpětného odběru nápojových obalů je jejich zálohování a následné navrácení částky spotřebiteli při navrácení obalu v obchodě. Tato metoda je shodná s odběrem automaty, avšak v tomto případě probíhá ručně přímo v místě prodeje. Je proto častější v menších prodejnách nebo místech sezónního provozu, pro které by byly náklady na pořízení automatu příliš vysoké. Návratnost suroviny v tomto systému je velmi vysoká, přes 90% a její znečištění zanedbatelné. Tato metoda je rozšířena v mnoha zemích – Švédsku, Holandsku, Švýcarsku. V zemích s rozvinutou kulturou pití piva jako je Německo, Rakousko a Česká republika patří díky převaze vratných skleněných pivních lahví k velmi častým.

Zmíněné systémy sběru bývají provozovány spolu s doplňkovými metodami, jež zvyšují jejich účinnost. Příkladem jsou severní oblasti amerického Arkansasu, kde je vzhledem k řídkému osídlení a velkým vzdálenostem k druhotnému zpracovatelskému stupni použit mobilní systém sběru obalů, který v daných časových intervalech objíždí určená místa.

Podstatným je i sběr tříděných obalových odpadů dětmi ve školách a to nejen pro objem suroviny, který přinese. Důležitým je především výchovný efekt tohoto sběru, děti si již od útlého věku osvojí návyky správného třídění obalových odpadů a to se promítne do výsledků systému v budoucnosti. Proto se v každé zemi autorizované obalové společnosti snaží oslovit děti, ať již speciálními internetovými stránkami, publikacemi nebo jinými akcemi. V České republice EKO-KOM organizuje školní výukový program Tonda Obal. Pojízdnu výstavu bylo možno navštívit ve 2/3 českých základních škol v průběhu uplynulých deseti let. Jsou také připraveny dětské webové stránky a různé druhy publikací.

6.2 ZÁLOHOVÁNÍ JEDNOCESTNÝCH OBALŮ V ČR

6.2.1 ÚVOD

Zálohování jednocestných obalů je jednou z několika možných variant zajištění zpětného odběru obalových odpadů. V České republice před nedávnou dobou Ministerstvo životního prostředí ohlásilo záměr zavést v dohledné době zálohový systém jednocestných obalů, především plastových PET ale i skleněných jednocestných lahví a plechovek na nápoje. Konkrétnější údaje o zamýšleném systému nejsou v současné době k dispozici, Ministerstvo předpokládá předložení návrhu k připomínkám odborné veřejnosti do konce letošního roku. Pokud by tedy přípravy šly dle plánů a byla by politická vůle potřebné změny prosadit, mohl by nový zálohový systém začít fungovat nejdříve počátkem roku 2009.

Zavedení zálohového systému by se dotklo prakticky každého a proto se o tomto tématu rozvinula širší polemika. Zástupci výrobců a dovozců nápojů a obalového průmyslu a organizace spotřebitelů jsou proti, zatímco ekologické organizace a Ministerstvo životního prostředí zastávají opačný názor. Tyto postoje každé ze stran jsou podloženy argumenty opakujícími se po celém světě. Jaké jsou tedy výhody a nevýhody zálohování jednocestných nápojových obalů? Jaké výsledky přineslo fungování obdobných systémů v jiných zemích? Jaké právní, ekologické a ekonomické důsledky by mělo případné zavedení tohoto systému u nás? Jaké jsou alternativy k zálohovému systému?

6.2.2 EKOLOGICKÉ ASPEKTY JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ OBALŮ

Porovnávání ekologických dopadů používání plastových PET nebo skleněných lahví není jednoduché. Je třeba brát v úvahu každou část jejich výrobního procesu, plnění, dopravy a náročnosti druhotného zpracování. Ke srovnání vlivů na životní prostředí slouží tzv. „posouzení životního cyklu“ (LCA – Life Cycle Assessment).

Zahraniční LCA⁷⁰ docházejí mnohdy k odlišným výsledkům – norská LCA (2003) srovnávající jednocestné a opakovaně použitelné lahve na nealkoholické nápoje došla k závěru, že oba systémy jsou si z ekologického hlediska rovnocenné. Holandská LCA (2001) srovnávající opakovaně použitelné a jednocestné PET tvrdí, že opakovaně použitelné PET jsou ekologicky příznivější než jednocestné, dánská LCA (1998) uzavírá své srovnání skleněných a PET vratných lahví s nevratnými PET a plechovkami konstatováním, že ekologicky nejšetrnější jsou opakovaně použitelné obaly a hliníkové plechovky.

Závěry těchto studií jsou ovlivněny zejména následujícími faktory: přepravní vzdálenost a objem lahví vrácených zpět do oběhu. Zjednodušeně řečeno: čím delší jsou přepravní vzdálenosti, tím nižší je ekologická výhodnost vratných obalů, na druhé straně tato výhodnost roste s klesajícími vzdálenostmi a vzrůstajícím objemem lahví navracených do oběhu. Každá z LCA pracovala s jinými těmito základními údaji a proto se jejich výsledky tolik lišily.

V České republice je dosud jedinou LCA srovnávající životní cyklus skleněných a PET lahví studie publikovaná v roce 2000.⁷¹ Jejím závěrem je, že životní cyklus skleněných lahví se čtyřicetinasobným použitím je k životnímu prostředí až třikrát šetrnější než varianta jednocestných PET lahví uložených na skládku. S poklesem počtu použití lahve však dramaticky klesá ekologická výhodnost a jako nejhorší typ obalu tak byla vyhodnocena jednocestná skleněná láhev.

6.2.3 HISTORICKÝ VÝVOJ

V České republice došlo v 90. letech minulého století k rozsáhlým změnám spotřebitelských preferencí pokud jde o nápojové obaly. Dříve relativně dobře fungující systém zálohovaných

⁷⁰ PIRA – ECOLAS (2005): Study on the Implementation of Directive 94/62/EC on Packaging and Packaging Waste and Option to Strengthen Prevention and Re-use of Packaging, www.eea.eu.int

⁷¹ Příbylová, Monika: Skleněné a PET lahve na minerální vody: posuzování životního cyklu, Hnutí Duha, 2000, www.hnutiduha.cz

skleněných lahví byl narušen s uvedením PET lahví na trh. Ty byly prezentovány jako pro konečného uživatele příznivější alternativa ke sklu a poptávka po nich rostla. Výrobci na to reagovali postupným rozšiřováním sortimentu v plastových lahvích. Zároveň se jim a prodejcům hromadily neprodané nápoje ve skleněných lahvích, což mělo za následek snižování zálohy na tyto obaly. To však dále vedlo k prohlubování nezájmu o tento druh obalu, protože výše záloh mnohdy klesla až na nemotivující symbolické částky.

Výsledkem byl naprostý krach trhu s opakovaně použitelnými lahvemi, s jehož důsledkem se vypořádáváme do dnešních dnů. Krokem ke stabilizaci bylo přijetí současného zákona o obalech. Ten se snažil negativnímu trendu nárůstu objemů PET lahví čelit stanovením minimální povinné výše zálohy, uložením povinnosti větším prodejcům umožnit spotřebiteli výběr mezi obaly a garancí výkupu kdekoli bez vazby na nový nákup. Trh s nápoji se těmito opatřeními do jisté míry stabilizoval, avšak předešlá dominance skleněných obalů se již nevrátila.

6.2.4 SOUČASNÁ SITUACE

Dnes je situace taková, že naprostá většina nápojů je prodávána v nezálohovaných PET lahvích, nápoj v opakovaně použitelném obalu může spotřebitel zakoupit ve velmi omezeném výběru a množství jen ve větších prodejnách. Výsledky tedy nikterak povzbudivé.

Použité PET lahve je možno odevzdat do kontejnerů na tříděný odpad systému EKO-KOM. Zde jsou však již údaje optimističtější a systém vykazuje velmi dobré výsledky recyklací se stále rostoucí tendencí.

6.2.5 LEGISLATIVNÍ ZMĚNY V PŘÍPADĚ ZAVEDENÍ ZÁLOH

Jednocestné nápojové obaly tvoří objemově podstatnou část obalů zpětně odebraných v tomto systému EKO-KOM. Poplatky za tyto obaly uvedené na trh jsou důležitou součástí systému. V případě zavedení zálohového systému by došlo k jejich vyjmutí ze systému a autorizovaná společnost by se musela vyrovnat s výrazným snížením příjmů. Zkušenosti společnosti DSD v Německu ukazují, že tento pokles může představovat až 25% příjmů, jak tomu bylo po zavedení zálohového systému roku 2003.⁷² To by se mohlo odrazit na kvalitě sběru ostatních

⁷² Slavík, Jan: Návrh opatření ke zkvalitnění systému vratných nápojových obalů s cílem prevence vzniku odpadu, IREAS, Praha 2006, str. 56, www.env.cz

obalů ať jde o četnost jeho svozů nebo o hustotu rozmístění sběrných kontejnerů a jejich objem. Rovněž je možné, že EKO-KOM nebude schopen dostát recyklačním kvótám dle přílohy 3 ZOB, protože zavedením záloh přijde o jeden ze zdrojů druhotných surovin. Řešením by mohlo být legislativní pozměnění jeho úlohy a jeho pověření organizací zálohového systému. Nehledě na to však hrozí, že v případě zavedení záloh mohou být zmařeny některé již vynaložené investice do vybudování sítě sběru tříděného odpadu, jehož současná relativně vysoká efektivita může poklesnout.

Nutnost legislativních změn souvisejících se zavedením záloh by se odrazila novelizací několika souvisejících zákonů. V první řadě by šlo o zákon o obalech. Ten by musel nově definovat jednocestné obaly jako vratné obaly a případně přesně specifikovat, kterých jednocestných obalů a na základě jakých kritérií se zálohová povinnost týká. Dalšími změnami zákona resp. vládního nařízení by bylo stanovení hodnoty zálohy na tyto druhy obalů a dále celková legislativní úprava vztahů výrobce, prodejce i spotřebitele v rámci zálohového systému, dále by bylo třeba nově upravit kontrolní a sankční mechanismy zajišťující jeho fungování. Nejspíše by též muselo dojít k novému vymezení fungování autorizované obalové společnosti včetně případné modifikace recyklačních kvót stanovených v příloze 3 ZOB.

Namísto by byly též úpravy zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele s cílem zajistit jeho informování a navrácení zálohy v jakémkoli místě, kde je daný obal nabízen k prodeji.

Zavedení záloh by se pravděpodobně dotklo i daňových zákonů. V zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů by bylo nutno zodpovědět otázky, jestli je přijatá záloha předmětem daně z příjmu fyzických a právnických osob a zda je záloha výdajem ve smyslu zákona. V návaznosti na tyto změny by pravděpodobně bylo nutno novelizovat i další z daňových zákonů, a sice zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, který by musel stanovit zda záloha splňuje podmínky §36 o základu daně.

S cílem zajistit příznivé hygienické a zdravotní podmínky při skladování zpětně vykoupených jednocestných obalů v obchodech by mohlo dojít ke změně zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích.

Stejně jako v ostatních zemích by systém záloh musel být chráněn proti zneužití. Za tímto účelem se na lahve tisknou speciální ochranné prvky, které rozeznávají automaty zpětného odběru. Jejich padělání a případně jiné pokusy o narušení zálohového systému by měly být chráněny i trestním právem, a proto by v souvislosti se zavedením záloh nejspíše došlo i ke změně zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona.

6.2.6 PŘEDPOKLADY EFEKTIVNÍHO FUNGOVÁNÍ SYSTÉMU ZÁLOH

Na čem tedy závisí funkčnost zálohového systému? Především na výši zálohy samotné. Studie prokázaly, že se vzrůstající zálohou vzrůstá ochota spotřebitele daný obal vrátet až do určité výše, kdy v důsledku vysoké zálohy obal přestane používat. To sice vede k žádoucí substituci jednocestných nápojových obalů obaly opakovaně použitelnými, avšak současně má negativní následky pro výrobce jednocestných obalů.⁷³

Dalším faktorem ovlivňujícím funkci zálohového systému je jeho jednoduchost a přívětivost ke spotřebiteli. Jde o to organizačně zajistit aby vrácení použitého obalu bylo co možná nejjednodušší bez zbytečných překážek, jakými jsou například možnost vrácení pouze v místě zakoupení nebo možnost vrácení pouze určitých druhů obalů.

Jinými faktory ovlivňujícími efektivitu systému jsou druh nápoje, kvalitativní vlastnosti obalů a cenový rozdíl mezi jeho jednotlivými druhy.

6.2.7 MOŽNÉ DOPADY ZAVEDENÍ SYSTÉMU ZÁLOH

Dopad systému záloh na jednotlivé části dodavatelského řetězce obalu se může projevit různě. Výrobci a plniči obalů se budou muset přizpůsobit nové situaci a v rámci posunu poptávky přejít na používání opakovaně použitelných obalů nebo dále nabízet výrobky v obalech jednocestných. Reakce ze strany prodejců závisí na celkové náročnosti zpětného odběru. Zkušenosti z Německa po zavedení záloh ukazují, že někteří prodejci kapacitně nezvládají zajistit fungování obou systémů výkupu najednou (výkup zálohovaných jednocestných obalů a výkup vratných opakovaně použitelných obalů). Proto se většinou rozhodnou provozovat pouze jeden, vzhledem k větší rentabilitě většinou systém zálohovaných jednocestných obalů. To vede k dalšímu vytlačení vratných obalů z trhu a jde proti smyslu zavedení záloh. Někteří,

⁷³ Slavík, Jan: Návrh opatření ke zkvalitění systému vratných nápojových obalů s cílem prevence vzniku odpadu, IREAS, Praha 2006, str. 32, www.env.cz

především menší prodejci však volí druhou cestu, a to upřednostnění vratných obalů, protože skladování zálohovaných jednocestných obalů na ně klade velké administrativní a kapacitní nároky.

Reakce spotřebitelů je obtížně předvídatelná. Jedna je, že spotřebitel začne považovat oba typy obalů za rovnocenné pokud jde o jejich ekologickou příznivost. Zkušenosti z Německa potvrzují, že zálohy se chování spotřebitelů víceméně nijak nedotkly. Druhou reakcí může být pokles ochoty třídít ostatní druhy obalů, pokud se jeden z nich vyčlení ze současného sdruženého sběru.

Celkové zhodnocení zálohového systému ukáže až praxe. Mezi jeho pozitivní efekty je nutno zmínit především jeho funkci při internalizaci nákladů výroby a tím odstranění negativního zdání, že jednocestný obal je pro spotřebitele levnější. Dalším pozitivním důsledkem je odstranění atraktivity jednocestného obalu jako něčeho, čeho se lze s klidným svědomím lehce zbavit. Spotřebitel je zálohou do jisté míry nucen obal zpět odevzdat. Tím je také eliminován negativní jev odhazování těchto obalů do veřejného prostoru. Důsledkem těchto dvou efektů je prolomení komparativní výhody jednocestných obalů oproti obalům vratným a jejich zrovnoprávnění.

Negativním jevem zálohového systému je pak finanční náročnost jeho zavedení a potencionální ohrožení současného sběru tříděného odpadu. Ostatní negativní jevy lze jen těžko odhadovat.

Alternativou k zálohovému systému by mohlo být uvalení určitého poplatku či daně na výrobu ekologicky nevhodných obalů. To by prodražilo jejich výrobu a výrobci by se raději orientovali na výrobu levnějších druhů obalů, které by byly opakovaně použitelné. Tento poplatek by výrobce přenesl částečně na spotřebitele, čímž by se zvýšila cena produktu na trhu. Spotřebitel by se proto raději přiklonil k výrobkům v opakovaně použitelných obalech. Snížením množství prodaných jednocestných obalů by se snížilo i jejich množství odhozené volně v krajině, avšak tento efekt by nebyl tak velký jako v případě zavedení záloh. Tento systém je ve větší míře zaveden ve Finsku, kde funguje velmi dobře a země dosahuje velmi dobrých výsledků recyklace. Nevýhodou může být obtížné politické prosazení tohoto systému, zvláště v případě koncipování poplatku ve formě daně.

Druhou alternativou k zálohám by mohlo být zavedení systému obchodování s licencemi k výrobě jednocestných nápojových obalů. Stát by určil maximální možné množství produkce a v závislosti na minulém objemu výroby by je přiděloval výrobcům. Pokud by potřeba výrobce přesáhla objem licence mohl by si dokoupit další od jiného výrobce, jehož potřeba je nižší. Pokud by však byla cena této dodatečné licence vysoká, výrobce buď utlumí výrobu aby dodržel limit který mu náleží, anebo přejde na jiný druh obalu těmto omezením nepodléhajícímu – na obal opakovaně použitelný. Tento systém je podobný systému obchodování s emisními povolenkami, který byl u nás zaveden již v roce 2005.

Zkušenosti z různých zemí ukazují, že zavedení záloh může mít různé důsledky. V Německu, kde byl zálohový systém zaveden a poté několikrát doplňován předpoklady příliš nesplňuje a hlavní cíl dosažení 72% kvóty využívání opakovaně použitelných obalů zůstává nenaplněn. Na druhé straně v Dánsku zavedení záloh napomohlo k dosažení většího objemu recyklací. Třetím příkladem je Rakousko, které výborných výsledků dosahuje i bez zavedení zálohového systému. Dopady zavedení záloh v České republice tedy nelze spolehlivě předpovědět a musely by být předmětem detailnější analýzy.

7. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo provést analýzu právní regulace nakládání s obaly a odpady z obalů, což předpokládalo zmapovat současnou situaci v České republice včetně mezinárodního srovnání. Tato oblast patří v současnosti mezi relativně kontroverzní témata, navíc je velmi živou problematikou, a proto je obtížné zachytit jen danou fázi vývoje. Přesto byly v této práci popsány a zhodnoceny klíčové aspekty současného stavu a posouzeny i možnosti pro další rozvoj.

Z práce vyplývá, že systém zpětného odběru obalů a obalových odpadů se vyčleňuje z všeobecného právního rámce obalové problematiky jako aktuální otázka, což mimo jiné souvisí i s očekávanými změnami, které nás dle záměru Ministerstva životního prostředí v dohledné době v této oblasti čekají. Mezinárodní srovnání s některými státy Evropské unie ukázalo, že ačkoli má naše právní úprava nakládání s obaly a především našeho systému zpětného odběru mnoho shodných rysů s ostatními státy Evropy, dosažené výsledky v oblasti

recyklací se v každém z analyzovaných systémů liší. Komunitární obalová směrnice dává jednotný podklad, na kterém si členské státy vystaví svůj vlastní systém řešení obalové problematiky – zavedená řešení se tedy dají v lecčems srovnávat, avšak každé z nich je svým způsobem ojedinělou a specifickou záležitostí závislou na místních podmínkách daného státu.

Na základě své analýzy se domnívám, že Česká republika má velký potenciál vyřešit otázku nakládání s obaly a obalovými odpady ve všeobecný prospěch, přestože volba řešení není jednoduchá. Je velmi obtížné jednoznačně určit, která varianta by byla nejlepším řešením. Současný systém autorizované obalové společnosti, která garantuje sdružené plnění povinností vyplývajících ze zákona o obalech se soudě podle dosažených výsledků zdá být funkčním. Otázkou však zůstává, jak dlouho ještě bude současný trend stále se zvyšujících dosažených výsledků pokračovat a kde leží jeho limity. Ze srovnání se sousedním Rakouskem však vyplývá, že těchto limitů jsme ještě nedosáhli a že stále existuje dostatečný prostor pro zvyšování míry recyklace a tím i plnění kritérií požadovaných obalovou směrnicí v budoucnosti. Přestože se tedy na základě provedené analýzy přikláním k zachování současného systému autorizované obalové společnosti, navrhované řešení bude vždy věcí názoru. Otázku nakládání s obaly a obalovými odpady bude dozajista nutné řešit v širších souvislostech a ne izolovaně a to tak, aby výsledek byl vyvážený a co nejvíce vyhovoval všem zúčastněným stranám.

Na používání jednocestných nápojových obalů je také nutno nahlížet komplexně, což v současné době zastánci ani odpůrci zavedení záloh na jednocestné obaly zdá se nečiní. Z několika popsaných studií je patrné, že paušální odsouzení jednocestných obalů jako neekologických by bylo chybou – jejich příznivost či naopak škodlivost pro životní prostředí závisí na velkém množství faktorů, které je třeba vzít v potaz. Mezi klíčové patří faktory dopravy a úspěšnost zpětného odběru použitých obalů. V tomto ohledu je třeba vyvážit zájmy ekonomické se zájmy ekologickými, které jsou však mnohdy v příkrém rozporu. Příkladem může být vývoz vyříděných především plastových obalů ke zpracování do Asie. Z ekonomického hlediska možná rozumný způsob řešení, z hlediska ekologického ovšem nesmysl, který vrhá na celý systém zpětného odběru špatné světlo a ohrožuje dosažení vyšších objemů třídění odpadů v budoucnu – motivace spotřebitelů k separaci obalových odpadů v domácnosti by jistě nerostla, kdyby byly tyto skutečnosti obecně známé. Na druhé straně však používání jednocestných obalů může být díky jejich nižší hmotnosti ekologicky příznivější, to platí především při přepravě výrobků na delší vzdálenosti, kdy by při použití

vratných obalů rostly jak finanční náklady, tak i celková zátěž životního prostředí. V českých podmínkách je však obecně vzdálenost, na kterou jsou výrobky přepravovány malá a proto se používání vratných obalů z ekologického hlediska jeví jako výhodnější.

Právo by v oblasti obalové problematiky mělo hrát významnou roli, to je nesporné. Avšak právní rámec musí být podložen zkušenostmi a závěry z oborů neprávnických a měl by sloužit jako prostředek k prosazování jejich záměrů. Právní předpisy by neměly přispívat ke složitosti problematiky - jak tomu podle mého názoru v nedávné době například v německém systému záloh bylo - ale měly by být efektivním nástrojem pro řešení obalové problematiky. Německo uvedlo před čtyřmi lety v život nekoncepční a právně rozporuplný systém zálohování jednocestných obalů. Ten sice v prvotním období zafungoval a podíl vratných obalů na trhu vzrostl, avšak později dosažené výsledky neodpovídaly záměrům. I přes změny, ke kterým došlo později je dnešní německý systém příliš organizačně, technicky i finančně nákladný v poměru k výsledkům, kterých dosahuje. Přínos zvoleného řešení pro životní prostředí je tedy velmi diskutabilní.

Česká republika nyní stojí před rozhodnutím, jakým směrem se její politika v oblasti obalů bude dále ubírat. Ministerstvo životního chce novelizovat zákon o obalech tak, aby od počátku roku 2009 platil v zemi systém záloh na jednocestné obaly. To by zahrnovalo zavedení záloh nejen na jednocestné skleněné i plastové lahve, ale i na hliníkové plechovky a nápojové kartony. Cílem je zamezení nelegálního zbavování se tohoto typu obalu například odhozením do krajiny či domácím spalováním, razantní zvýšení míry recyklace, úspora surovin a podpora obalů šetrnějších k životnímu prostředí.⁷⁴ Tyto cíle jsou jistě chvályhodné, otázkou však je, zda jsou zálohy nejlepším způsobem k jejich dosažení. Závěry relativně nové studie⁷⁵ pojednávající o dopadech záloh jsou ministerstvem odmítány, jako „*zavádějící, nepodložené a v praxi mnohdy zcela nepoužitelné*“.⁷⁶ Tato studie po celkovém zhodnocení nedoporučuje zavedení zálohového systému pro jeho přílišnou nákladnost. Argumentuje, že systém záloh by celkovou míru recyklace zvýšil pouze nepatrně za cenu vysokých nákladů – nákladů na vybudování systému i nákladů systému současného, které by byly v důsledku zavedení záloh ztraceny a jehož výkon by mohl poklesnout. Se závěry této studie se do značné míry ztotožňuji. Ministerstvo však studii vyčítá, že nezahrnuje úspory surovin a

⁷⁴ tisková zpráva MŽP z 19.června 2007, www.env.cz

⁷⁵ Slavík, Jan: Návrh opatření ke zkvalitnění systému vratných nápojových obalů s cílem prevence vzniku odpadu, IREAS, Praha 2006, www.env.cz

⁷⁶ tisková zpráva MŽP z 19.června 2007, www.env.cz

příjmy plynoucí ze zálohového systému a že řádově nadhodnocuje některé údaje, například o počtu supermarketů v ČR, což má vliv na konečný verdikt. Před zaváděním záloh je tedy nutno pečlivě zvážit všechny faktory a provést novou LCA pro jednocestné a vratné obaly, která by odrážela současné podmínky. Prakticky jediná LCA provedená pro ČR je totiž již zastaralá.⁷⁷

Dále je zřejmé, že nakládání s obaly představuje v České republice problematiku, která bude muset být řešena ve spolupráci s ostatními zeměmi. S ohledem na sousedství s Německem jsme byli již několikrát svědky přeshraničního dovozu odpadů k nám. Jeho následná likvidace představovala nemalé finanční a ekologické náklady. Tato situace je dána tím, že velmi přísně regulované a tudíž finančně nákladné zpracování odpadu v Německu motivuje společnosti k obcházení norem tím že odpad vyvezou tam, kde je jeho zpracování levnější či se ho tam jednoduše nelegálním způsobem zbaví. Proto je při řešení obalové problematiky a především problematiky obalových odpadů namístě úzká mezinárodní spolupráce, ať již na úrovni bilaterální či celoevropské. Výsledkem těchto snah je i nové evropské nařízení o přepravě odpadů,⁷⁸ které sice nepřináší významné změny, avšak nově definuje seznamy odpadů k využití. Ta by měla zabránit těmto negativním jevům, které obalovou problematiku provázejí.

Pro řešení obalové problematiky v České republice se tedy přikláním k názoru neměnit zásadním způsobem současnou konstrukci systému zpětného odběru obalů a obalových odpadů. Se zavedením záloh jednocestných obalů dle mého názoru není třeba spěchat, zvláště s ohledem na dobré výsledky společnosti EKO-KOM. Na toto téma je třeba vést širší odbornou i celospolečenskou diskusi a také zpracovat nové studie, které by objektivně zvážily všechny okolnosti na současného stavu a nastínily možné scénáře budoucího vývoje. Z německé zkušenosti vyplývá, že předčasné zavedení koncepčně nedotaženého zálohového systému má za výsledek nejen silnou právní nejistotu, ale též i pokles objemů recyklace a tedy i ohrožení záměru jím sledovaným. Je však pravdou, že zkušenosti z ostatních zemí lze do českých podmínek promítnout v míře pouze omezené. Proto je nutné vypracovat vlastní analýzy, které dají solidní podklad k dalším právním krokům.

⁷⁷ Příbylová, Monika: Skleněné a PET lahve na minerální vody: posuzování životního cyklu, Hnutí Duha, 2000, www.hnutiduha.cz

⁷⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů

Systemy záloh na jednocestné obaly však jako takové nelze zavrhnout. Ačkoli německý systém příliš dobrých výsledků nevykazuje, efektivita zálohového systému dánského je velmi vysoká. Ten má předem daná jednoduchá kritéria, která jsou přívětivá a motivující jak pro výrobce tak pro spotřebitele. Na druhou stranu Rakousko je příkladem země, která i bez zálohového systému vykazuje vynikající míru recyklace a objemů vyříděného obalového odpadu. Přitom systém našich jižních sousedů je tomu českému velmi podobný a vzhledem k podobné rozloze země a počtu obyvatel i srovnatelný. Ukazuje se tedy, že oba koncepty – systém bez záloh i s nimi – jsou schopny dosahovat dobrých výsledků.

Především pro naši srovnatelnost s Rakouskem se domnívám, že náš systém sdruženého plnění organizovaný společností EKO-KOM má ještě dostatečný potenciál k rozvoji a růstu. V blízké době tedy nevidím dodržení předepsaných objemů recyklace jako problematické. Ve snaze zlepšit systém by však mohlo být zavedeno několik drobných změn, které by pomohly zvýšit jeho efektivitu.

Jak již bylo uvedeno, v podmínkách ČR jsou přepravní vzdálenosti malé, což zvyšuje ekologickou příznivost používání vratných obalů. I bez zavedení zálohového systému by se míra jejich podílu na trhu dala zvýšit. Především by přicházelo v úvahu zavedení speciální daně na jednocestné obaly. To by zdražilo jejich výrobu i konečnou cenu produktu pro spotřebitele a důsledkem by bylo snížení poptávky po jednocestných obalech a logicky i jejich substituce obaly vratnými. Otázka daní je však vždy citlivým tématem a proto se zavedení tohoto opatření jeví politicky těžko průchodným. Toto je ještě umocněno současným stavem v oblasti daňového práva, které prochází podstatnými systémovými změnami, jež plánuje současná vláda prosadit.

Schůdnější by proto bylo podpořit prodej výrobků ve vratných obalech jejich důslednějším prosazováním. Ustanovení o povinné nabídce zboží ve vratných obalech u větších prodejců se v praxi májí účinkem, protože množství takových obalů je malé a výběr pouze velmi úzký. Řešením by byly jednak důslednější kontroly dodržování tohoto ustanovení, jednak jeho případné rozšíření o detailní specifikaci této povinnosti tak, aby bylo spotřebiteli nabídnuto širší spektrum nápojů v těchto obalech v dostatečném množství.

Základním principem v právu životního prostředí je princip prevence. Předcházet ekologickým škodám je vždy ve všech ohledech výhodnější, než se později snažit o jejich

nápravu. V oblasti obalů je nejlepším řešením jejich minimalizace. Zaměříme-li se pouze na nápojové obaly, pak nejčastější komoditou v nich prodávanou je voda. Přestože má většina české populace přístup ke kvalitní vodě z veřejných rozvodných sítí, spotřeba vody balené především v jednocestných PET lahvích každoročně stoupá. Pod vlivem marketingových kampaní výrobců balených vod nabyli spotřebitelé dojmu, že jejich kvalita je ve srovnání s vodou z veřejných rozvodů vyšší, což ovšem mnohdy není pravdou.

Řešením, které se začíná pozvolna uplatňovat je tedy přimět spotřebitele k návratu k používání vody z veřejných rozvodů. Právě probíhající tisková kampaň vodárenské společnosti Veolia je toho důkazem.⁷⁹ Kvalitu „vody z kohoutku“ také potvrzuje několik srovnávacích testů.⁸⁰ Ve snaze snížit množství používaných jednocestných obalů by tedy měl být kladen důraz na změnu chování spotřebitele a jeho preferencí. Uvedené skutečnosti dokazují nutnost komplexního přístupu k řešení obalové problematiky a jejího právního zakotvení.

Na úplný závěr lze shrnout, že diplomová práce potvrdila hypotézu, že bytí je státům Evropské unie základ úpravy obalové problematiky představovaný směrnicí o obalech společný, přístupy k naplnění jejich cílů se značně odlišují. To však neznamená, že jedno řešení je lepší než druhé. Naopak, výsledkem srovnání jejich efektivnosti dojdeme nutně k závěru, že k dosažení dobrých výsledků recyklací a využití obalů a obalových odpadů vede mnoho cest. Právní úprava v České republice je s mnoha zeměmi srovnatelná a výsledky našeho systému zpětného odběru jsou velmi dobré. Pro budoucí vývoj této právní úpravy bude proto velmi důležitá obezřetnost a citlivost, s jakou bude přistupováno k zavádění změn. K nim by mělo dojít až po důkladném, objektivním a komplexním zvážení všech důsledků, které přinesou a pečlivém uvážení, zda jsou v souladu s prioritami a cíli, kterých se naše politika v oblasti nakládání s obaly a obalovými odpady snaží dosáhnout.

Nicméně lze konstatovat, že v poslední době snaha o nalezení efektivních východisek začíná získávat větší prostor, což dokazuje i polemika vyvolaná návrhem Ministerstva životního prostředí zavést systém záloh jednocestných obalů. Tento kritický přístup a veřejná diskuse je podle mého názoru správným krokem směrem k úspěšnému vyřešení otázky právní regulace nakládání s obaly a odpady z obalů v České republice.

⁷⁹ www.veoliavoda.cz

⁸⁰ časopis Instinkt – 22/2007, str. 24-29

8. LITERATURA

- Damohorský, Drobník a kol.: *Právo životního prostředí*, C.H.Beck, 2003
- Petržílek, Petr: *Zákon o obalech 477/2001 Sb. a související předpisy s komentářem*, IFEC s.r.o., 2002
- Římanová, Dana: *Zákon o obalech včetně prováděcích předpisů s komentářem*, Polygon, 2002
- Římanová, Dana: *Zákon o odpadech včetně prováděcích předpisů s výkladem*, Polygon, 2005
- Jirásková, Ivana; Sobotka, Michal: *Zákon o odpadech s vysvětlivkami a prováděcími předpisy*, Linde, 2005
- Šťastná, Jarmila: *Kam s nimi-vše o třídění a recyklaci odpadu*, Česká televize, 2007
- Beránek, Jaromír: *Provozujeme pohostinství a ubytování*, MAG Consulting, 2004
- Velek, Ondřej: *Možnosti podpory opakovaně používaných a zvýšení recyklace nápojových obalů v České republice*, EKOVEL, 2000
- Příbylová, Monika: *Skleněné a PET lahve na minerální vody: posuzování životního cyklu*, Hnutí Duha, 2000

ČASOPISY

- Odpady - <http://odpady.ihned.cz>
- Ekologie a právo – www.lexisnexus.cz
- Svět balení – www.svetbaleni.cz
- Packaging – www.packaging-cz.cz
- České právo životního prostředí – www.cspzp.cz

INTERNETOVÉ ZDROJE INFORMACÍ

- Ministerstvo životního prostředí ČR – www.env.cz
- EUR-Lex - <http://eur-lex.europa.eu>
- Europa - <http://europa.eu>
- Odpady – <http://odpady.ihned.cz>
- EKO-KOM – www.ekokom.cz
- Envis – www.envis.praha-mesto.cz
- Ekolist – www.ekolist.cz
- Enviweb – www.eniweb.cz
- Econnect – www.ecn.cz
- PETrecycling – www.petrecycling.cz
- Obalář – www.obalar.cz
- Pražské služby – www.psas.cz
- Hnutí Duha – www.hnutiduha.cz
- Euroskop – www.euroskop.cz
- Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit – www.bmu.de
- Deutsche Pfandsystem GmbH – www.dpg-pfandsystem.de
- Umweltbundesamt – www.umweltbundesamt.de
- Dansk Retursystem - www.dansk-retursystem.dk
- ARA – www.ara.at

ČLÁNKY

- Ekologie a právo – 3/2005 – Nakládání s obaly v podnikové praxi, str. 12-21
- Časopis Týden – 15/2007 – Obalená pravda o třídění, str. 34
- Časopis Instinkt – 22/2007 – Náruživí pijáci balené vody, str. 24-29

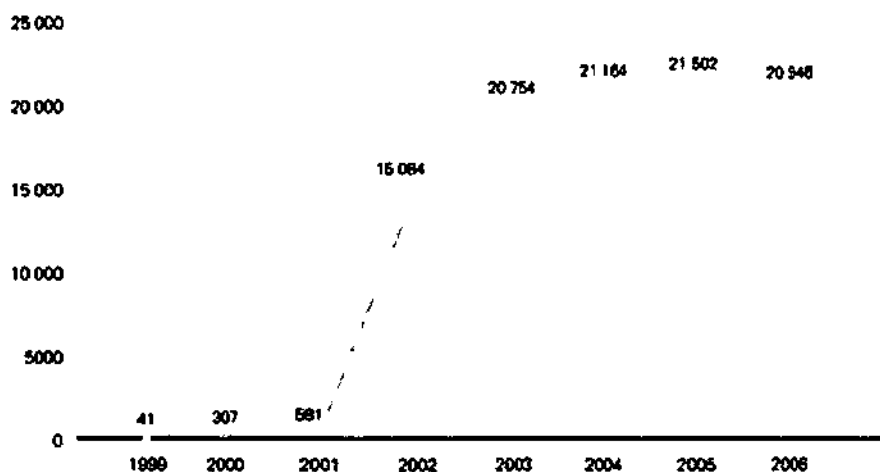
9. PŘÍLOHA

1. Výsledky společnosti EKO-KOM

Následující data jsou převzata z výročního shrnutí autorizované společnosti publikované na jejich internetových stránkách www.ekokom.cz:

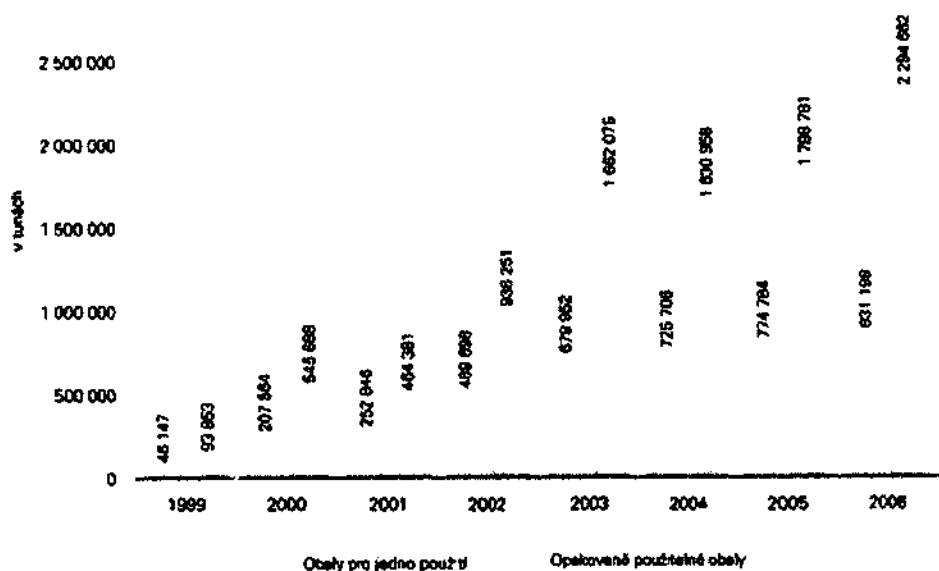
Klienti systému EKO-KOM

Počet klientů 1999–2006

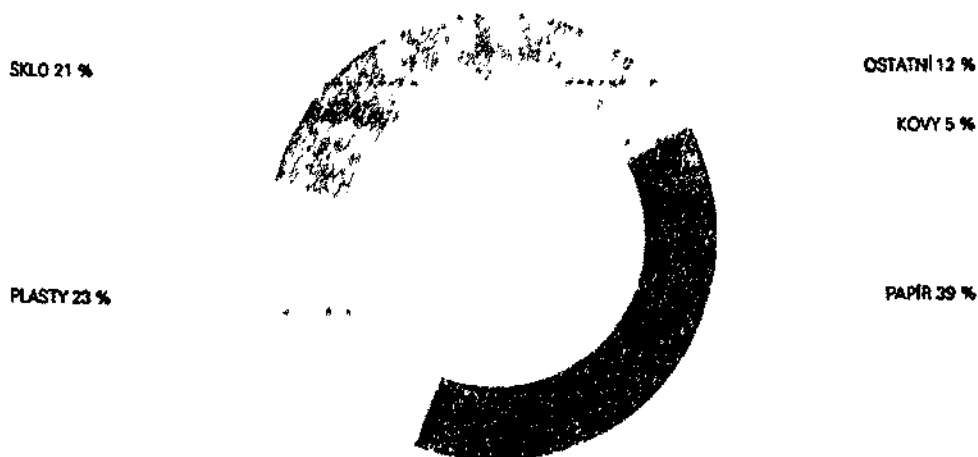
Počet klientů zapojených do systému EKO-KOM se již dlouhodobě pohybuje kolem hranice 21 000. Počet dovozců, výrobců a plničů obalů a balených výrobků, kteří se rozhodli své zákonné povinnosti přenést na systém EKO-KOM, v průběhu roku kolísá vlivem ukončení činnosti či fúzí některých společností. Dá se tedy říci, že z dlouhodobého hlediska je již počet klientů prakticky konstantní. Celkem klienti systému uvádějí na trh okolo 80% veškerého množství obalů.

Množství evidovaných obalů 1999–2006

V roce 2006 klienti systému EKO-KOM uvedli na trh a do oběhu 3 125 861 tun obalů. Systém EKO-KOM tak v roce 2006 zahrnoval ve své evidenci více než 80 % všech obalů uvedených na český trh.

Struktura nevratných obalů 2006

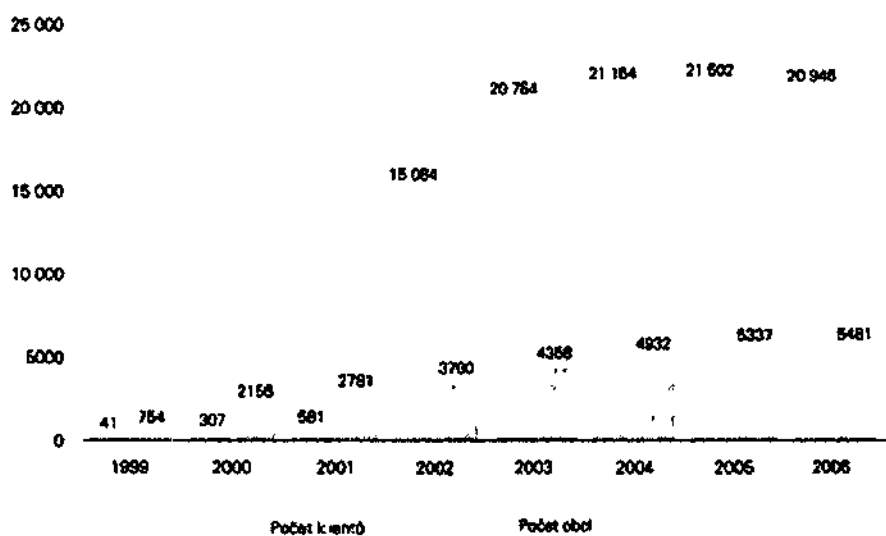

Procentuální zastoupení jednotlivých materiálů používaných klienty systému EKO-KOM k balení jejich výrobků se v letech prakticky nemění a materiálová struktura se liší v pouhých jednotkách procent oproti předchozím letům.

Obce a města v systému EKO-KOM

V systému EKO-KOM bylo v roce 2006 zapojeno 5481 obcí a měst. Počet jejich obyvatel celkem dosahuje 9 988 586, účastnit systému se tedy mohou prakticky všichni obyvatelé země. V loňském roce se do systému nově zapojilo dalších 144 obcí a měst.

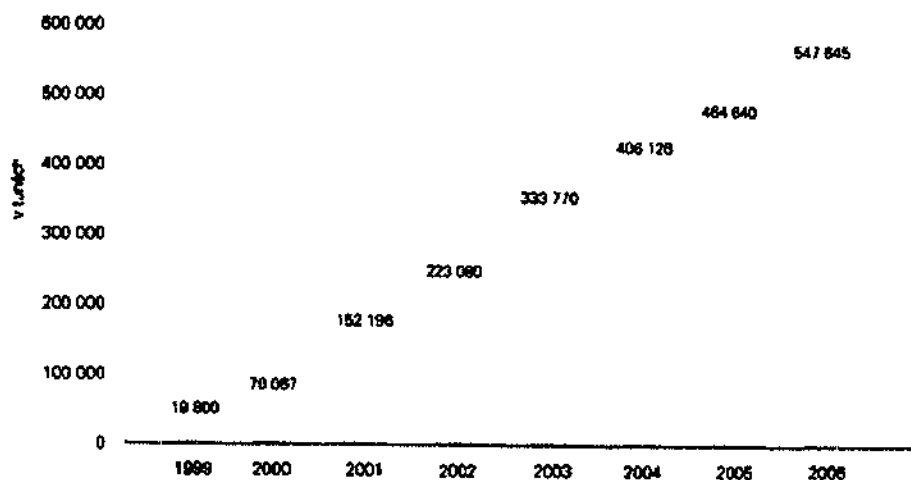
Počet obcí a klientů systému EKO-KOM

System EKO-KOM dosahuje procent využití a recyklace obalových odpadů vyplývajících z požadavků směrnice EU a zákona o obalech.

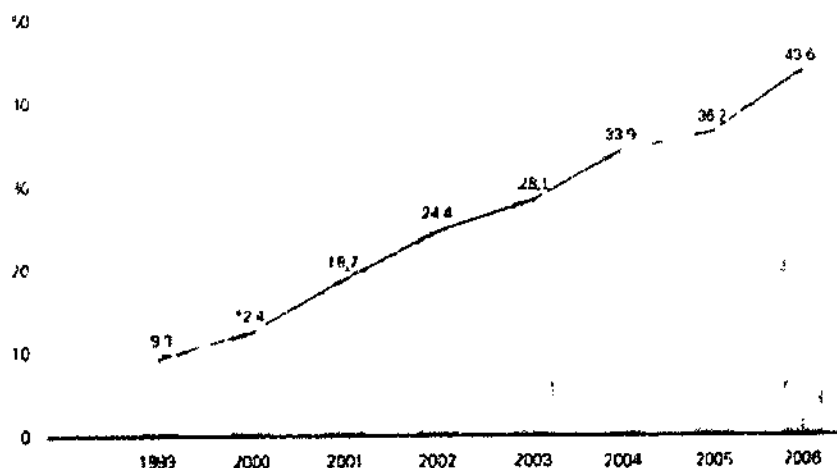
System EKO-KOM zajišťuje zpětný odběr a využití také průmyslových odpadů z obalů. Jde většinou o přepravní a skupinové obaly tvořené z 80 procent z lepenky a papíru. Jejich recyklaci zajišťuje system EKO-KOM prostřednictvím smluv se svozovými společnostmi.

Celkové množství využitého odpadu z obalů 1999–2006

Za dobu své existence od roku 1997 do současnosti společnost EKO-KOM zajistila pro své klienty využití a recyklaci více než 2,7 mil. tun odpadů z obalů.

Celková výtěžnost tříděného sběru

Výtěžnost tříděného sběru na obyvatele v roce 2006 vzrostla až na 43,6kg vyříděných odpadů na obyvatele ročně, což je nárůst o více než 7kg oproti roku předešlému.

Míru recyklace a využití požadovanou zákonem o obalech se systémem EKO-KOM daří dosahovat díky mnoha podpůrným aktivitám. Kromě financování tříděného sběru v obcích

realizuje také krajské projekty, které mají dva hlavní cíle. Jedním je poskytnutí technické podpory obcím při sběru a třídění obalových odpadů a druhým je vzdělávání obyvatel a zajištění zlepšení informovanosti o třídění a recyklaci odpadů.

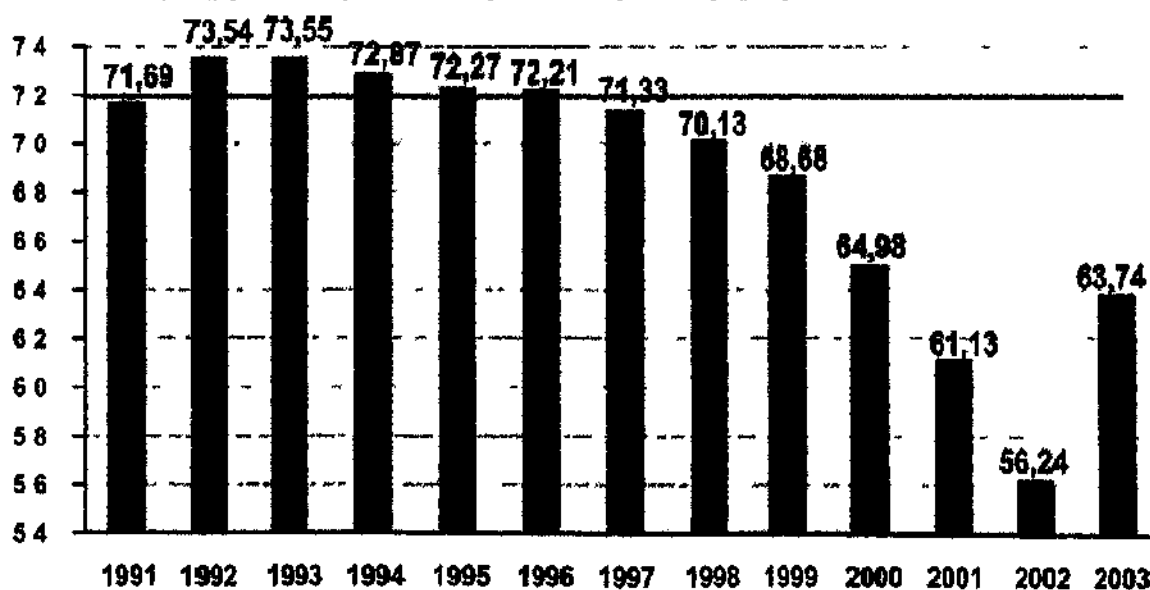
Cílem technické podpory je poskytnout obyvatelům dostatečně hustou sběrnou síť a zajistit zlepšení kvality tříděného odpadu. V rámci 13 projektů na podporu intenzifikace a zkvalitnění tříděného sběru byla také posílena sběrná síť, která na konci roku 2006 čítala více než 146 000 kontejnerů, 660 tisíc pytlů, přes 800 sběrných dvorů a výkupen.

Již od roku 2003 se za účelem zajištění využití a recyklace rozvíjí spolupráce s úpravci a zpracovateli vytříděných komodit. Tato spolupráce doposud probíhající na bázi pilotních projektů napomáhá splnění cílů recyklace a zkvalitnění a zefektivnění systému recyklace odpadů včetně obalové složky. Více než 95 % vytříděných odpadů je před svým zpracováním upraveno a dotříděno na dotříd'ovacích linkách v ČR.

Společnost EKO-KOM provádí z důvodu potřeby aktuálních dat o zastoupení obalové složky ve směsném a tříděném komunálním odpadu pravidelné rozbory skladby tříděného i směsného odpadu. Na základě těchto rozborů se stanovuje procentický podíl obalové složky ve tříděném sběru jednotlivých komodit, za který je obcím vyplácena odměna.

2. Vývoj podílu opakovaně použitelných nápojových obalů v Německu (1991-2003)

Obr. 1 - Vývoj podílu opakovaně použitelných nápojových obalů v Německu (%)

Převzato z Slavík, Jan: Návrh opatření ke zkvalitnění systému vratných nápojových obalů s cílem prevence vzniku odpadu, IREAS, Praha 2006, str. 14